

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

JAN BLAŽEJ SANTINI-AICHL

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Adéla Fojtíková

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství dějepisu pro základní školy

Vedoucí práce: PhDr. Karel Řeháček, PhD.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni,

.....
vlastnoruční podpis

Abstrakt: Jan Blažej Santini-Aichel byl předním představitelem barokní gotiky na přelomu 17. a 18. století v českých zemích. Vytvořil velké množství monumentálních staveb, které přitahují turisty až do dnešní doby. Jeho zadavateli byli především opati církevních řádů, a to cisterciáků a benediktýnů. Tato práce je zaměřena především na památky stojící v severním Plzeňsku, jedná se o klášter v Plasích, klášter v Kladrubech, Mariánskou Týnici, hospodářské dvory Kalec a Hubenov a kapli v Mladoticích. Všechny uvedené stavby patřily plaským cisterciákům, kromě kláštera v Kladrubech, který spravoval řád benediktýnů.

Praktická část je zaměřena na regionální dějiny a jejich využití v dějepisné olympiádě. Zároveň jsem vytvořila návrh pracovního listu pro tuto soutěž, který může být prakticky využitý v jakémkoliv ročníku základní školy.

Abstract: Johann Blasius Santini-Aichel was a leading representative of Baroque-Gothic at the turn of the 17th and 18th centuries in the Czech lands. He created many monumental buildings that attract tourists to this day. His clients were mainly abbots of church orders, namely the Cistercians and Benedictines. This work is mainly focused on monuments standing in the northern Pilsen region, it is a monastery in Plasy, a monastery in Kladruba, Mariánská Týnice, farms Kalec and Hubenov and a chapel in Mladotice. All these buildings belonged to the Cistercians from monastery in Plasy, except for the monastery in Kladruba, which was administered by the Benedictine order.

The practical part is focused on regional history and their use in the history olympiad. At the same time, I created a draft worksheet for this competition, which can be used in virtually any year of primary school.

Klíčová slova: Jan Blažej Santini-Aichel, barokní gotika, severní Plzeňsko, dějepisná olympiáda

Key words: Johann Blasius Santini-Aichel, baroque gothic style, northern Pilsen, historical olympiad

---

Obsah

ÚVOD.....	2
1 JAN BLAŽEJ SANTINI-AICHL	6
1.1 DÍLO JANA BLAŽEJE SANTINIHO AICHLA	8
1.1.1 Zadavatelé Santiniho staveb	9
1.2 BAROKNÍ GOTIKA	10
2 PLASKÝ KLÁŠTER.....	12
2.1 HISTORIE PLASKÉHO KLÁŠTERA.....	12
2.2 VODNÍ SYSTÉM.....	16
2.3 KONVENT	18
2.3.1 Schodiště.....	20
3 MARIÁNSKÁ TÝNICE	21
3.1 HISTORIE MARIÁNSKÉ TÝNICE	21
3.2 PODOBA KOMPLEXU	26
3.2.1 Kostel.....	26
3.2.2 Ambity	28
3.2.3 Probošství	29
4 MLADOTICE.....	30
4.1 KAPLE JMÉNA PANNY MARIE	32
5 HOSPODÁŘSKÉ DVORY PLASKÉHO KLÁŠTERA	35
5.1 HOSPODÁŘSKÝ DVŮR KALEC.....	35
5.2 HOSPODÁŘSKÝ DVŮR HUBENOV.....	36
6 KLADRUBSKÝ KLÁŠTER	39
6.1 HISTORIE KLADRUBSKÉHO KLÁŠTERA.....	39
6.2 KLÁŠTERNÍ KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE, SVATÉHO WOLFGANGA A SVATÉHO BENEDIKTA	42
6.2.1 Presbytář a oltář kostela.....	43
7 PRAKTICKÁ ČÁST	45
7.1 DĚJEPISNÁ OLYMPIÁDA V ČESKÉ REPUBLICE	45
7.2 METODIKA PRAKTICKÉ ČÁSTI	46
7.2.1 Jednotlivé úkoly dějepisné olympiády	47
ZÁVĚR	50
RESUMÉ	52
SEZNAM LITERATURY.....	53
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	57
PŘÍLOHA Č. 1 – FOTOGALERIE.....	I
PŘÍLOHA Č. 2 – VZOR DĚJEPISNÉ OLYMPIÁDY	XIII
PŘÍLOHA Č. 3 – SEZNAM PAMÁTEK JANA BLAŽEJE SANTINIHO AICHLA	XVIII

ÚVOD

Stavby architekta Jana Blažeje Santiniho-Aichla se v posledních několika letech dostávají do povědomí široké veřejnosti. Památky jím vytvořené či připomínající jeho tvorbu jsou hojně vyhledávány a navštěvovány. Region severního Plzeňska nabízí velké množství staveb z dílny tohoto barokního stavitele, které definují ráz české krajiny po mnoha staletích. Právě plaský klášter, jehož velkou přestavbu navrhl právě Santini, byl jedním z hlavních hybatelů dějin a kultury na severním Plzeňsku od 12. století až po období vlády Josefa II. Pro plaské cisterciáky vytvořil Santini pozoruhodné barokně-gotické stavby de facto po celém regionu.

Pro svou diplomovou práci jsem zvolila téma „*Jan Blažej Santini-Aichl*“, jelikož mám k jeho architektuře osobní vztah. Od osmnácti let jsem pravidelně každé léto po celých šest let pracovala jako brigádník v Muzeu a galerii severního Plzeňska v Mariánské Týnici, jejíž stavbu tento skvělý architekt i stavitel projektoval. Jeho dílo mne zaujalo již během prvního roku brigády, postupně jsem začala „objevovat“ všemožné detaily jeho architektury a můj zájem o jeho dílo značně rostl.

Během oněch šesti let jsem měla přístup k řadě studií, monografií a knih, které nejsou běžně na trhu, tudíž jsem mohla Aichlův osobitý styl poznávat a studovat jej. Často jsem se setkávala i se zajímavými lidmi, kteří se tímto tématem zabývají, nejdůležitější byla samozřejmě PhDr. Irena Bukačová, ředitelka Mariánské Týnice. Kromě regionálních památek, které jsou dominantou Kralovicka a Plaska jsem navštívila také pamětihodnosti mimo region, především mne velice uchvátil kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře.

Jsem přesvědčena, že by žáci měli znát poklady, které jejich region nabízí. K vytvoření praktické části mé diplomové práce mne podnítila vlastní zkušenost se znalostními olympiádami z dějepisu. Tento druh soutěže se, dle mého názoru, nijak nemění a nedochází k jeho inovaci i přes to, že v posledních letech došlo k velké proměně školního vzdělávání. Dějepisné olympiády v České republice jsou především zaměřené na vpisování naučených znalostí do testového sešitu, postrádám v nich alespoň částečnou snahu o žákovu přímou zkušenost s tématem. Svůj koncept dějepisné olympiády na téma „*Barokní skvosty severního Plzeňska – dílo Jana Blažeje Santiniho Aichla*“ jsem zaměřila na žákovy poznatky získané návštěvou míst, které architekt vystavěl. Žáci po návštěvě památek poznají jeho osobitý styl a způsob projektů staveb. Můj návrh dějepisné olympiády je tedy z větší části zaměřená na vlastní zkušenost žáků.

Ač je Santiniho dílo v posledních letech velice profanovaným tématem, žákům na základní škole je toto téma předloženo pouze okrajově v rámci výuky barokního uměleckého směru, témata barokní gotika a osobnost Jana Blažeje Santiniho-Aichla by, dle mého názoru, neměla chybět v osnovách škol, i kdyby se toto téma mělo zařadit pouze jako průřezové. Přece jen v České republice se nachází velké množství Santiniho děl. Téma by se vyučovalo v rámci regionálních dějin, které k výuce historie neodmyslitelně patří. Za jeden z cílů práce jsem zvolila propojení regionálních dějin do výuky dějepisu pomocí aktivizační metody.

Dalším cílem předkládané diplomové práce je výběr pěti podstatných památek v regionu severní Plzeňsko, jejichž autorem je Jan Blažej Santini-Aichl, a zřehlednit o nich informace a faktografii, které mohou být přístupné žákům. Jedním z důvodů, jenž mě vedl k formulaci právě tohoto cíle, je určitá roztržitost materiálů, které k barokní gotice existují a jejich přílišná odbornost pro využití ve školním prostředí. Chtěla jsem vyhledat informační zdroje a také vytvořit didaktické aplikace, které budou úměrné věku žáků.

Posledním cílem pro mě byla tvorba vhodných didaktických forem práce, které by prostřednictvím konkrétní metodiky pomohly učitelům v tomto regionu přiblížit osobnost Santiniho a jeho dílo žákům na základních školách či v nižších ročnících víceletých gymnázií. Jsem si vědoma, že dějepisná kurikula jsou velmi přesycena, a proto jsem zvolila koncept dějepisné olympiády, který je zaměřen na vlastní zkušenost žáků a jejich znalosti z terénu. Jak jsem již zmínila, nejsou dle mého názoru dějepisné olympiády dostatečně zaměřené na aktivizaci žáků, především jsou založeny na reprodukci naučených vědomostí. Žáci by se s tématem měli seznámit také v terénu, navštívit místa spojená s tématem dějepisné olympiády a při jejím vypracování čerpat z vlastní zkušenosti.

Diplomová práce je rozdělena do dvou hlavních částí – na část teoretickou a část praktickou. Části jsou propojené tématem hlavním tématem. V teoretická část je věnována pěti Santiniho památkám, které se nachází v regionu severního Plzeňska. Jsem si vědoma, že v regionu nabízí mnohem více barokně-gotických staveb, jejichž autorem byl Aichl, ale záměrně jsem vybrala takové památky, které žáci mohou navštívit a své poznatky z návštěvy využít v tvorbě olympiády. Vybrala jsem plaský klášter, Mariánskou Týnici, hospodářské dvory Kalec a Hubenov a kapli Mladotice. Jedna z památek, které je také věnována kapitola v práci, se na severním Plzeňsku nenachází. Jedná se o klášter v Kladrubech u Stříbra. Ač jí nemůžeme zařadit do práce územně, myslím si, že právě tento klášter by žáci měli znát a mít o něm alespoň malé povědomí, přece jen byl hlavním

tvůrcem kultury a hospodářství na Tachovsku a monumentální kostelní stavba, která ke klášteru patří, je raritou v české krajině. Teoretickou část jsem rozdělila do šesti kapitol, přičemž pět z nich je zaměřeno na památky a první kapitola se věnuje životu Jana Blažeje Santiniho-Aichla, jeho dílo, a také na barokní gotiku. Tato část vychází především z práce odbornou literaturou a z průvodcovské praxe.

Druhá část je zaměřena na praktické využití poznatků, které jsou zahrnuté v části teoretické. V praktické části vytvořila návrh dějepisné olympiády. Tento návrh vychází ze studia jednotlivých kol dějepisných olympiád, které pořádá Národní institut pro další vzdělávání. Stejně jako již pořádané ročníky soutěže, i můj koncept vychází z prohlubujícího učiva dějepisu, avšak je více zaměřen na regionální dějiny. V této části jsem popsala průběh dějepisné olympiády v České republice a zároveň jsem vytvořila metodiku pro pracovní list, který se nachází v přílohách. Dle metodiky lze olympiádu na téma „*Barokní skvosty severního Plzeňska – dílo Jana Blažeje Santiniho-Aichla*“ uskutečnit.

Hodnocení pramenů a zdrojů

Během přípravné fáze své diplomové práce jsem si vyhledala a prostudovala odbornou literaturu, která byla zaměřená na barokní gotiku, Jana Blažeje Santiniho-Aichla a jednotlivé památky. Nejpřínosnějším dílem byla monografie od **pana profesora Mojžíra Horyny - J. B. Santini-Aichel: Život a dílo.**¹ Publikace dopodrobna popisuje Santiniho život, jednotlivá díla, styl architektury, symbolické prvky a také uměleckou výzdobu jeho staveb. Dle mého názoru se jedná o stěžejní dílo o Santinim. Knihu jsem zvolila díky její přehlednosti a ucelenosti informací.

Dále jsem čerpala z publikací od **PhDr. Ireny Bukačové**. Kromě toho, že je odbornicí na Aichlovo dílo, je také ředitelkou v Muzeu a galerii severního Plzeňska v Mariánské Týnici, tedy má k této problematice velice blízko a vychází ze svých životních zkušeností coby spoluorganizátorky při opravách severoplzeňských Santiniho staveb.

Z hlediska obecného pojetí tohoto tématu, mě překvapil nedostatek literatury zabývající se barokní gotikou. Dvě z hlavních děl, které jsem využívala byly monografie od **Viktora Kotrby – Česká barokní gotika: dílo Jana Santiniho-Aichla**² a **Jan Blažej**

¹ HORYNA, Mojžíř. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3.

² KOTRBA, Viktor. *Česká barokní gotika: dílo Jana Santiniho-Aichla*. Praha: Academia, 1976.

Santini: setkání baroku s gotikou od **Jana Sedláka**.³ Ač mají obě díla v názvu „barokní gotika,“ jejich obsah je zaměřený především na Santiniho dílo a o architektonickém stylu jako takovém jsou informace velice strohé. V odborné literatuře o stavebních slozích jsem se o barokní gotice dočetla pouze zřídkakdy.

Na druhou stranu, odborné publikace zabývající se přímo Aichlovým dílem a jeho osobností hodnotím velice pozitivně. Monografie jsou obsáhlé a velice podrobně se zabývají daným tématem. Některé monografie mapují památky z celé České republiky, jiné jsou zaměřené na regionální pamětihodnosti.

Během studia literatury jsem neopomněla ani didaktickou literaturu. Stěžejním dílem byla **Moderní didaktika** od **Roberta Čapka**.⁴ Publikace nabízí učitelům množství inovativních způsobů a metody výuky. Kniha je doplněná autorovými zkušenostmi z praxe, díky čemuž je cenným studijním materiálem.

Před samotnou tvorbou praktické části jsem nevynechala ani studium kurikulárních dokumentů vzdělávání pro základního vzdělávání. V rámci didaktické přípravy jsem prozkoumala **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání**,⁵ díky čemuž jsem si uvědomila, že náročnost vzdělávacích obsahů v oboru dějepis, proto jsem téma Santiniho děl zařadila jako průřezové téma učiva o barokní kultuře a osvícenství.

Terénní výzkum

Jak jsem již výše zmínila, dílo Jana Blažeje Santiniho-Aichla mne provází značnou část života. Seznámila jsem se s ním během brigády v Muzeu a galerii v Mariánské Týnici. Zároveň jsem památky, kterým se v diplomové práci věnuji, navštívila, některé již po několikáté. Zjistila jsem potřebné informace o možnostech návštěvy památek, poznávala jsem detailní znaky barokní gotiky a jejich historii.

Pro praktickou část jsem pečlivě prostudovala minulé ročníky dějepisné olympiády pořádané Národním institutem pro další vzdělávání. Během studia na základní škole a na gymnáziu jsem několik dějepisných olympiád sama absolvovala a jejich koncept se za celých třináct let nezměnil, což je vzhledem k progresivnímu posunu českého vzdělávání dle mého názoru nežádoucí.

---

³ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987.

⁴ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7.

⁵ *Národní ústav pro vzdělávání*: <http://www.nuv.cz/t/rvp> [online]. Praha, c2011 - 2021 [cit. 2021-6-28].

1 JAN BLAŽEJ SANTINI-AICHL

Architekt a stavitel Jan Blažej Santini-Aichl se narodil do rodiny kamenického mistra Santiho Aichla a jeho manželky Alžběty, rozené Thimové.⁶ Janův dědeček Antonín Aichl pocházel z Itálie z města Roverendo. Do Prahy odcestoval ve třicátých letech 17. století. V Praze se oženil s Kristýnou Ostovou z Plzně.⁷ Živil se jako zedník. Spolu s manželkou nejprve žil na Malé Straně, později se přesunuli na Staré město. Roku 1652 se manželům narodil syn, kterého pokřtili Santin v kostele sv. Jakuba na Starém Městě.⁸ Tento Santin byl otec architekta Jana Blažeje Santiniho-Aichla. Santin pocházel ze tří sourozenců, měl dva starší bratry. Janův otec se vyučil jako kameník a oženil se s Alžbětou Thimovou, která těž pocházela z Prahy. Byli oddáni v **katedrále sv. Víta na Pražském hradě**.⁹ Janův otec koupil na Malé Straně dům U tří hvězd. Santin se věnoval svému řemeslu, nejprve pracoval na velkých stavbách, na kterých především zhotovoval kamenné architektonické články, později začal pracovat pro **Jeana Baptistu Matheyho**, ten se stal později učitelem Jana Blažeje Santiniho-Aichla. Na základě Matheyho plánů pracoval například na stavbě křížovnického kostela sv. Františka či na kamenické výzdobě strahovského premostrátského kláštera. Dále například vytvořil epitaf Humprechta Jana hraběte Černína z Chudenic v kapli sv. Zikmunda v katedrále sv. Víta.

Tvorba **Jana Blažeje Santini-Aichla** byla dozajista ovlivněna jeho životními událostmi, již při narození mu jeho osud částečně předurčila vrozená tělesná vada, Jan přišel na svět částečně ochrnutý. Přesné datum jeho narození není známo, můžeme jej pouze přibližně určit pomocí data jeho křtu, který proběhl **4. října 1677 v kostele sv. Víta**.¹⁰ Jan byl nejstarší ze tří dětí. Kvůli svému postižení se vyučil malířem a nezaměřil se na stejný obor, tedy kamenictví, jako jeho otec. Ve šlépějích otce šel Janův mladší bratr František. Bratři spolu měli vřelé vztahy, Jan dokonce po smrti rodičů zapůjčil bratrovi svou část dědictví. Bratři spolu do roku 1704 vedli společný podnik, nakonec se však kvůli finančním neshodám rozešli a každý šel svou cestou.¹¹ Jan se nevěnoval pouze malířství, ale brzy také začal se stavitelstvím. Santini byl velice vzdělaný, mluvil a psal česky, německy a italsky.

⁶ RŮŽIČKA, Stanislav. *Jan Blažej Santini Aichel: stručný průvodce životem a dílem génia barokní gotiky*. Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 17.

⁷ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 9.

⁸ KOTRBA, Viktor. *Česká barokní gotika: dílo Jana Santiniho-Aichla*. Praha: Academia, 1976, s. 127.

⁹ KOTRBA, Viktor. *Česká barokní gotika: dílo Jana Santiniho-Aichla*. Praha: Academia, 1976, s. 131.

¹⁰ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 55.

¹¹ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 10.

Kromě výtvarného umění se vzdělával také v architektuře a zajímaly ho i další obory, jako například **deskriptivní geometrie**, která později sehrála důležitou roli při plánování staveb. **Jean Baptista Mathey** byl hlavním vzorem Santiniho díla. Poté, co Mathey opustil vlast a odešel do Francie, Santini též odešel do zahraničí. Vydal se na zkušenou do Rakouska a Itálie. Tyto dvě země znatelně ovlivnily jeho dílo. V Itálii se seznámil s barokním radikalismem, především jej ovlivnilo dílo **Francesca Borrominiho**, jenž spojil s barokním rázem staveb Jeana Baptista Matheye. Do vlasti se Santini vrací v roce 1699.¹² Dalším mužem, který se podepsal na Santiniho osobité tvorbě, byl Kristián Schröder. V roce 1707 se Santini oženil se **Schröderovou dcerou Veronikou Alžbětou**. Společně s Veronikou počali čtyři děti – dva syny a dceru. Bohužel mu synové zemřeli v útlém věku na souchotiny a smrt si vyžádala i Janovu manželku Veroniku, která odešla roku 1716.¹³ Na novou ženu Jan dlouho nečekal, oženil se roku 1720 s **Ignatií Chřepickou z Modliškovic**.¹⁴ Ignatie pocházela ze šlechtického rodu, čímž Jan povýšil do šlechtického stavu. Z tohoto manželství vzešli dva potomci – dcera Jana Ludmila a syn Jan Ignác Rochus.

Po návratu z Itálie se začal Santini věnovat stavitelské praxi. Ve svých dvaceti třech letech začal realizovat první stavby, ze kterých získal první vyšší příjmy. Jan však neměl vlastní dílnu. Především dohlížel na realizaci svých staveb prováděné stavitelskými firmami a vytvářel architektonické plány. Jeho popularita znatelně stoupala, byl velice oblíbený a úspěšný malíř a stavitel, což dokládá fakt, že již v roce 1705 byl schopný si koupit Valkounský dům v Nerudově ulici v Praze a později i dům U zlaté číše, který sousedil s domem Valkounským. Roku 1705 mu také bylo uděleno měšťanské právo.¹⁵ Santini byl velice uznávaný a oblíbený měšťan. Obklopoval se mocnými mecenáši a významnými osobnostmi Prahy, především z řad české šlechty. Santini zemřel předčasně 7. prosince 1723 ve čtyřiceti sedmi letech. Jeho ostatky byly uloženy do hrobu v kostele sv. Jana Křtitele v Oboře na Malé Straně. I přes nepřízeň osudu se Santini zapsal do historie řadou významných architektonických počinů na celém území republiky.

---

¹² RŮŽIČKA, Stanislav. *Jan Blažej Santini Aichel: stručný průvodce životem a dílem génia barokní gotiky*. Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 19.

¹³ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 64.

¹⁴ RŮŽIČKA, Stanislav. *Jan Blažej Santini Aichel: stručný průvodce životem a dílem génia barokní gotiky*. Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 19.

¹⁵ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 10.

1.1 DÍLO JANA BLAŽEJE SANTINIHO AICHLA

Santiniho dílo definuje ráz **české barokní krajiny**. Své stavby tvořil v duchu **barokní gotiky**.¹⁶ Za svou třicetiletou kariéru navrhl a realizoval přes osmdesát staveb v Čechách i na Moravě. Bohužel, ne všechny stavby se dočkaly kompletní realizace, Santiniho skon často znamenal ukončení stavitelských prací. Přerušení stavitelských prací také ovlivnila jedna z mnoha reforem **císaře Josefa II.**, jež se týkala zrušení klášterů a rozprodávání jejich statků. Kláštery byly podle dobového pragmatického vidění světa považované za „mrtvý lidský kapitál,“ „neužitečné instituce.“¹⁷ Především neoblíbené byly kláštery **žebrových řádů**. Avšak i přes tuto nepřízeň osudu patří Santiniho dílo k velice oblíbeným turistickým cílům v dnešní době.

Jan Sedlák k charakteristice sanitního architektury uvádí: „*Obecně by bylo možno prohlásit, že architekt domyslel princip a morfologii **gotizujícího baroka** a vytvořil z něj v pravém slova smyslu sloh. Nejdůležitější ale bylo, že tentokrát prováděl Santini nejen formovou restrukturalizaci gotických tvarů, ale také jejich obsahovou transformaci. Z **gotiky** vybíral především formy přímo vyjadřující zamýšlené významy, takže sblížoval symboliku tvaru se zobrazujícím principem. **Gotismus a ikonismus** se staly dvěma nerozlučně spjatými aspekty Santiniho uměleckého vyjadřování.*“¹⁸ Santini do svých děl vkládal ustálené a obecně známé symboly a emblematické prvky. Tyto prvky společně v kontextu vytvářely nové skryté významy a alegorie. Tento znak, tedy vyjadřování „božského“ pomocí alegorie a symbolů, je odkazem ke středověké gotice.

Dalším typickým znakem **gotické architektury**, který Santini do svých staveb komponoval, byl **lomený oblouk**. Charakteristickým prvkem jeho architektury jsou **symetricky dokonalé, centrální stavby**. Blažej své stavby stavěl na netypických půdorysech, např. ve tvaru pětiúhelníků, šestiúhelníků či desetiúhelníků. Tímto řešením staveb Santini směřoval k potlačení základního osového kříže, k prosazení radiální osy a zdůraznění středu.¹⁹ Při vytváření stavebních plánů svých staveb a plánování kompozice půdorysu aplikoval Santini obsáhlé znalosti z matematiky, geometrie, numerologie a malířství. Především pak využíval **poměr zlatého řezu**, kružnice a radiální osy

¹⁶ Viz kapitola Barokní gotika.

¹⁷ NĚMEC, Václav a Anna HALADOVÁ. Josefské reformy církve v Čechách a Rakousku. *Dějepis.com* [online]. [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/josefske-reformy-cirkve-v-cechach-a-rakousku/>

¹⁸ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 29.

¹⁹ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 172.

osnovu, která silně zdůrazňovala střed staveb. Jeho stavby jsou také projekcí Santiniho silného citu pro práci se světlem a akustikou.

Inspirací pro styl architektury Jana Blažeje Santiniho Aichla byla především **katedrální gotika**, na prvním místě dílo **Petra Parléře**. **Jean Baptista Mathey** vtiskl mladému architektu smysl pro perfektnost řádových architektonických forem i kompozičních sestav, poučení o aktuálním vývoji římské tvorby a nepochybně i touhu po přímé italské umělecké zkušenosti.²⁰ Při cestách po Itálii oslovili Santiniho další velcí umělci. Theatinský kněz **Guarino Guarini** mu uhranul svou geniální matematikou a perfektní prací se světlem. **Francesco Borromini** učaroval Santinimu díky osobitosti svých děl, které spojovaly prvky antické architektury a gotického slohu. Všechny tyto prvky se propojily u Jana Blažeje v jeho nezaměnitelný osobitý styl.

1.1.1 ZADAVATELÉ SANTINIHO STAVEB

Jak jsem uvedla již v předchozí kapitole, na prvních zakázkách Santini pracoval od počátku 18. století, avšak v té době ještě neměl svůj vlastní ateliér. Změna nastala poté, co zakoupil dům v Nerudově ulici v Praze. Jeho prvními stavebními zadavateli byli **Wolfgang Lochner** a **Jindřich Snopek**, opati zbraslavského a sedleckého kláštera. Oba kláštery patřily k **cisterciáckému řádu**. Pro sedlecký klášter navrhl Jan Blažej přestavbu konventního **chrámu Nanebevzetí Panny Marie**, jenž patřil k největší chrámové stavbě v Čechách. Díky svému umu a doporučení obou opatů získal další zakázky, a to u opata **Eugena Tytla** v Plasích a u opata **Václava Vejmluvy** ve Žďáru nad Sázavou. Ve službách obou klášterů byl Jan Blažej od roku 1706 až do své smrti, tedy do roku 1723.²¹ Pro oba kláštery vytvořil spoustu projektů staveb. Opati Tyttl a Vejmluva nebyli pouze Santiniho zaměstnavatelé, ale také blízcí přátelé. Díky opatu Vejmluvovi se Aichlovi dostalo i dalších zakázek na Moravě, a to poutní místo ve **Křtinách u Brna** a přestavba a novostavba **probošství v Rajhradě** pro benediktinský řád. Opat **Bonifác Blahna** ze sedleckého kláštera, nástupce opata Snopka, zadal architektovi opravu kostela při klášteře v Želivi, který podlehl požáru.

²⁰ Zdroje umění. *Putování za Santinim* [online]. [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.santini.cz/cz/jan-blazej-santini-aichel/zdroje-umeni>

²¹ RŮŽIČKA, Stanislav. *Jan Blažej Santini Aichel: stručný průvodce životem a dílem génia barokní gotiky*. Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 21.

Dalším krajem, který se může pyšnit řadou Santiniho počínů, je Vysočina a v něm především město Žďár nad Sázavou. Jistě největší raritou je zde unikátní **kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře**. Kostel je vystavěný na půdorysu pěticípé hvězdy, pět je také ambitových kaplí zasvěcených pěti mučednickým ranám Ježíše Krista, symbolizují také pět hvězd, které se objevily nad mučednickým místem sv. Jana Nepomuckého.

Kladrubský **opat Maurus Finsgut** hledal pro projekt přestavby klášterního kostela vhodného kandidáta, vypsal proto soutěž, které se účastnil Santini a **Kryštof Dientzenhoffer**.²² Maurus Finsgut si zvolil plány Jana Blažeje. Dále pro církevní instituce vystavěl v Praze theatinskou kolej a klášter benediktinek a v Hradci Králové biskupství.

Santini se realizoval i na poli světských staveb. Pro **hraběte Kolowrata-Libštejnského** vystavěl zámek v Rychnově nad Kněžnou, v Dolním Ročnově věž klášterního kostela, kaple čtrnácti sv. pomocníků a ambity na hřbitově a v Deštném kostel sv. Máří Magdalény. Ze staveb, které Santini vytvořil pro hraběte Kolowrata-Libštejnského, nesmíme opomenout palác v Nerudově ulici, ve kterém dnes sídlí italské velvyslanectví. Další šlechtic, který si objednal jeho služby, byl **František Ferdinand hrabě Kinský**, pro nějž byl vystavěn **zámek Karlova Koruna**. V posledním roce života Aichl pracoval soustavně na několika stavbách. Věnoval svou pozornost Rajhradu, Křtinám, Plasům, Mariánské Týnici a také Karlově Koruně.²³

1.2 BAROKNÍ GOTIKA

Barokní gotika, nebo také gotizující baroko, je architektonický sloh, v němž se jedná o syntézu barokní architektury s gotickým estetickým ideálem. Právě **Jan Blažej Santini-Aichl** byl jejím hlavním představitelem a tvůrcem. Fundamentálním znakem české barokní gotiky je kombinace barokních představ o prostoru a gotického tvarosloví, jako jsou lomené oblouky a klenby, okenní kružby či žebrovaná klenba. Barokní gotika se neprojevila pouze v architektuře, v jejím duchu tvořil například i řezbář **Lazar Widmann z Plzně**. Barokně gotické interiéry tak dotvářely oltáře, kazatelny a kompletní mobiliáře. Z dalších architektů, kteří později v duchu barokní gotiky tvořili, můžeme jmenovat například **Pavla Ignáce Bayera**, **Octavia Broggiu** či **Františka Maxmiliána**

²² HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 283.

²³ Tamtéž.

Kaňku.²⁴ I přes krátký časový úsek, jež v dějinách architektury zaujímala barokní gotika, vznikla na našem území řada monumentálních staveb.

Kořeny toho slohu tkví v podmínkách české společnosti v 17. století a v obecném vývoji evropského baroka. Po porážce českých stavů na **Bílé hoře** roku 1620 propukla **třicetiletá válka**. Válka se podepsala na tváři celé krajiny, ale především sakrální budovy vyžadovaly následnou rekonstrukci. Barokní gotika byla tak především uplatněna při opravě kostelů, klášterů a opatství.

Barokní gotika je spojena se záměrným **historismem**. Čeští architekti se nesnažili o přesné mechanické kopírování gotiky, v gotice se spíše inspirovali. Na těchto stavbách můžeme sledovat, že jejich gotický ráz je zachován, ale zároveň stavby odpovídají dobové architektuře a dotvářejí barokní krajinu Čech.²⁵ Umělci té doby využívali také prvky pozdní gotiky, ty se však ve stavebním vývoji přestavovaných chrámů neobjevily. Při rekonstrukci staveb nemělo dojít k úplné změně podoby staveb, naopak stavbám měl být zachován ráz středověké gotiky, čímž došlo k zvýraznění jejich starobylosti.²⁶ Staré řády tak demonstrovaly svá stará vydržená práva v Čechách novým reformačním řádům, jako byli **kapucíni** či **jezuité**. Zadavateli byli opati právě těchto starých katolických řádů – **benediktýnů, cisterciáků a premonstrátů**.

---

²⁴ HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás: přehled stavebních slohů*. 4., dopln. vyd. Praha: Panorama, 1981, s. 164.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás: přehled stavebních slohů*. 4., dopln. vyd. Praha: Panorama, 1981, s. 163.

2 PLASKÝ KLÁŠTER

Plaský klášter je dominantou obce Plasy. Plasy leží v Plzeňském kraji, dvacet kilometrů severně od Plzně. Plaský klášter ovlivňoval dějiny severního Plzeňska po celá staletí. Podoba klášterního komplexu se utvářela mnoho let, největší zásluhy o dnešní podobu je nutno přiřknout **Janu Blažejí Santinimu Aichlovi** a jeho **následovníku Kiliánu Ignáci Dientzenhofferovi**. Výjimečnost plaského kláštera tkví v řešení základů konventu. Byl vystavěn na místě močálu v nivě **řeky Střely** a stojí na pěti tisících a stech dubových kůlech, které jsou zatlučeny do země. Kolem trámového roštu, který je na tyto kůly postaven, bylo vystavěno zdivo. Do kamenných základů byla přivedena voda, aby se předešlo uhnívání dřeva. To způsobilo zamezení přísunu vzduchu ke dřevu, které tak zkamenělo. Plaský klášter je dnes zpřístupněn turistům, avšak od 12. do 18. století v něm hospodařil **cisterciácký řád**.

2.1 HISTORIE PLASKÉHO KLÁŠTERA

Plaské panství bylo založeno roku 1144 **knížetem Vladislavem II.** Jeho mateřským klášterem se stalo **francké opatství Langheim**. Cisterciáci přišli do Plas zřejmě v březnu roku 1145.²⁷ Nejstarší objekt byl jakýmsi provizoriem. Před příchodem mnichů byla vystavěna dřevěná kaple, oratoř, refektář a dormitář. Dřevěná stavba nestála v Plasích dlouho, již roku 1205 byl vysvěcen nový kamenný kostel.²⁸ Po dostavbě kostela došlo ke stavbě konventní budovy, která byla vysvěcena roku 1265.²⁹ Řehole plaských cisterciáků byla založena na kultivaci okolí. Král Vladislav daroval Plasům několik okolních vesnic, například Kaznějov, Vražné, Sechutice. V těchto místech začaly vznikat tzv. **grangie**. Cisterciáci získávali další území darem od šlechtických rodů, i od rodu vládnoucího. Jejich území se rozšířila i mimo okolí Plaska, některé vesnice vlastnili i v okolí Prahy. Některé vesnice cisterciáci zrušili a nahradili je právě grangiemi. Jednalo se o nový prvek v české krajině, a to o rozlehlé hospodářské dvory. Mniši a konvrši však nebyli pracovní silou, která by grangie obstarávala, tuto práci vykovávala dvorská čeled' a poddaní z okolních vesnic, cisterciáci především řídili provoz dvorů. Ve 14. století byly

²⁷ *850 let plaského kláštera: (1145-1995): sborník příspěvků semináře "Vývoj a význam plaského kláštera pro české dějiny" pořádaného v Mariánské Týnici ve dnech 31.5.-2.6.1995.* Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 1995, s. 5.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž.

některé grangie zrušeny a nahrazeny vesnicemi, nebo vznikla vesnice kolem již existujícího dvora.³⁰

Král Přemysl Otakar I. klášter podporoval a byl jeho ochráncem, na oplátku podpořil klášter také Přemysla Otakara I. ve sporu s biskupem Ondřejem. Během 12. století klášter získal od panovníků pozemky a statky, což vedlo k rozšíření jeho vlivu. S překlenutím nového století vyjadřují panovníci klášteru podporu jinak, především jsou klášteru darována privilegia a movité dary. Plaské panství se stalo oblíbenou rekreační lokalitou, sjížděli se sem česká knížata i králové, kteří se nechávali od mnichů vydržovat. Klášter vlastnil asi osmdesát míst, jednalo se o hospodářské dvory, okolní vsi a další usedlosti.³¹ V průběhu 14. století došlo ke změně hospodářského systému, plaský klášter začal vybírat feudální rentu na poddaných v penězích. I přesto se postupně dostal do finanční tísně, která vznikla kvůli vysokým berním **Václava IV.**

Velký zvrat ve vývoji kláštera přinesly husitské revoluce, které se během 15. století v Čechách rozmohly. Opatství bylo roku **1421 vypáleno** a část pozemků dal **král Zikmund** do zástavy české šlechtě, která mu pomáhala v boji proti husitům.³² Z pramenů vyplývá, že ani po husitských válkách úpadek kláštera nebyl zastaven. Finanční tíseň se stále prohlubovala, klášter platil vysoké daně, mniši peníze sháněli pomocí půjček, které si brali od šlechticů a ručili za ně zástavou svých pozemků. Z původního rozsáhlého panství nakonec zbylo plaskému klášteru jen pět vesnic a několik neprosperujících pozemků, mniši byli zkoušeni morem, neposlušností poddaných a povodněmi. Na začátku 17. století pobývali v klášteře pouze dva řeholníci.

Veškerý majetek, který byl klášteru šlechtou odebrán, se do jeho držení navrátil po bitvě na Bílé hoře díky **císaři Ferdinandovi II.** a také díky pomoci **opata Vašmucia**, který se postavil během stavovského povstání na stranu Habsburků. Vašmucius při dobývání Plzně řídil dělostřelectvo obležených. Po pádu Plzně byl odsouzen k trestu smrti, trest jej však nestihl, jelikož Vašmucius sám sebe vyplatil. Klášteru byly vráceny veškeré původní majetky, ale i přesto se jeho prestiž opět začala zvedat až po skončení válečného konfliktu. Cisterciáci se pustili do rozsáhlých oprav jak plaského kláštera, tak navrácených statků, byly také obnoveny některé zaniklé vesnice a klášter dokonce

³⁰ ROŽMBERSKÝ, Petr. *Dvory plaských cisterciáků*. Plzeň: Petr Mikota, 1999. Zapomenuté hrady, tvrže a místa (Petr Mikota). ISBN 80-902692-1-4, s. 8.

³¹ ROŽMBERSKÝ, Petr. *Dvory plaských cisterciáků*. Plzeň: Petr Mikota, 1999. Zapomenuté hrady, tvrže a místa (Petr Mikota). ISBN 80-902692-1-4, s. 5.

³² ČERVENKA, Michal. Cisterciácký řád – II. díl (Klášter Plasy). *Valka.cz* [online]. [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: https://www.valka.cz/newdesign/v900/clanek_12153.html

skoupil další přilehlé oblasti. Rozrostl se také počet řeholníků, z pouhých dvou vzrostl jejich počet na čtyřicet sedm.

Přestavba kláštera začala roku **1685**,³³ přičemž na úpravách areálu se podílela řada známých českých barokních architektů a umělců, především to byli **Carlo Lurago, Jan Baptista Mathey, Petr Brandl, Karel Škréta, Matyáš Bernard Braun, Jan Kryštof Liška** a především **Jan Blažej Santini-Aichl**. První stavební počiny byly vedeny opatem **Ondřejem Trojerem**, kralovickým rodákem, který se snažil o zvelebení života mnichů za zdmi kláštera. Například se zasloužil o vytápění všech obývaných cel a své mnichy podporoval ve studiu. Na opatově zdraví se podepsaly četné cesty, které podnikal coby generální vizitátor cisterciácké provincie. Zemřel 18. července 1699.³⁴

Jistě nejznámějším opatem plaského kláštera byl Trojerův nástupce **Eugen Tyttl**. Právě Tyttl byl zadavatelem barokní přestavby, pro niž si vybral architekta Jana Blažeje Santiniho Aichla. Stejně tak, jako Ondřej Trojer, se i Eugen Tyttl během své devětatřicetileté služby klášteru především snažil o zvelebování pozemků patřících klášteru, ale veškeré své velkolepé plány nestihl zrealizovat. Eugen Tyttl se narodil 18. října 1866 v Dobříši, pokřtěn byl v **kostele ve Svatém poli** jako Jan Jindřich. Do plaského kláštera vstoupil už jako osmnáctiletý, tedy v roce 1884, a téhož roku byl také vysvěcen na kněze.³⁵ Za osobní opatský znak si Tyttl zvolil písmeno T spojené s motivem hada, v pramenech je uvedeno, že stočený had symbolizuje číslo dva. Význam jeho osobního znaku je velice prostý, označuje druhé pořadí opata s příjmením začínajícím na T, přičemž první byl Ondřej Trojer.

Již v průběhu 17. století byla středověká podoba plaského kláštera postupně přestavována, jedním z autorů přestavby byl také Santiniho učitel **Jean Baptista Mathey**. Avšak největší přestavba v barokním duchu proběhla právě během správy Eugena Tyttla, který v roce 1710 přijal do služeb plaského kláštera mladého Santiniho.³⁶ Ještě před tím,

³³ RŮŽIČKA, Stanislav. *Jan Blažej Santini Aichel: stručný průvodce životem a dílem génia barokní gotiky*. Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 55.

³⁴ BUKAČOVÁ, Irena. *Opati plaského kláštera v 17. a 18. století. Proměny plaského kláštera (1145-2015): sborník příspěvků z konference konané ve dnech 8.-9. října 2015 v Plasích*. V Mariánské Týnici: Muzeum a galerie severního Plzeňska, p.o. ve spolupráci s Národním technickým muzeem a Národním památkovým ústavem – Správou kláštera Plasy, 2015, 113–134. ISBN 978-80-87185-20-9, s. 122.

³⁵ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 35.

³⁶ Santiniho stavby v Mladoticích, Mariánské Týnici a Plasech a jeho koncept ideální architektury. Horyna, Mojmir. In: *850 let plaského kláštera (1145-1995) : Sborník příspěvků semináře "Vývoj a význam plaského kláštera pro české dějiny" pořádaného v Mariánské Týnici ve dnech 31. 5. - 2. 6. 1995*. Mariánská Týnice : Muzeum a galerie severního Plzeňska, 1995 s. 74-86, s. 78.

než Aichl začal s barokně gotickou přestavbou plaského kláštera, zadal mu opat výstavbu **kaple Jména Panny Marie v Mladoticích**, jednalo se o jakousi „zkoušku“ architektova umu. Poté, co se Santini osvědčil, mu byly zadány větší a náročnější projekty, **jako probošství Mariánská Týnice a přestavba plaského kláštera**.

Aichlovy plány, které byly objeveny **W. G. Rizzim**, obsahovaly návrh k opravám budovy konventu, tedy obytné části cisterciáckých řeholníků, klášterního kostela, prelatury s přiléhající zahradou, velké sýpky a menší kaple severně od prelatury. Z dobových skic a návrhů je patrné, že Santini vytvořil návrh také klášterního chrámu, tento chrám můžeme najít i na vedutách zobrazujících dokonalou podobu klášterního komplexu, avšak stavba nikdy nebyla zrealizována. Aichl ve svých plánech počítá s terénními podmínkami, které plaská krajina nabízí, a tak konventní stavbu nechal vystavět na **pilotovém roštu** a v základech byl vytvořen **vodovodní systém**, který zajišťuje stabilizovaný stav vody. Z rozsáhlého Santiniho plánu byla dokončena pouze budova konventu, ostatní stavby, jimiž byly sakrální budovy, konventní kostel, kaple Panny Marie Růžencové, ani nikdy nebyly zahájeny. Součástí konventu je budova sýpky, která se nachází za prelaturou.

Posledním opatem před zrušením kláštera byl **Celestýn Werner**, avšak velká sláva kláštera byla upozaděna roku **1785**, kdy **Josef II.** klášter během svých reforem zrušil.³⁷ Ohromná přestavba kláštera tak nikdy nebyla dokončena a veškerý majetek připadl **Náboženské matci**. Dle pramenů Celestýn Werner projevil snahu o obnovu kláštera, avšak neúspěšně. Roku 1826 skoupil celé plaské panství kníže **Klement Lothar Václav Metternich-Winnenburk**³⁸ při veřejné dražbě. Ani během Metternichovy správy nebyl přerušena stavební vývoj plaského kláštera. Klášterní prelaturu nechal přestavět na zámek, některé budovy byly zbourány a zachovalý materiál byl použit k výstavbě jiných, pro Metternicha užitečnějších, budov, jako byla například huť. Svou rodovou hrobku nechal vybudovat kníže v původně barokním **kostele sv. Václava** a podle dobového vzoru

³⁷ Santiniho stavby v Mladoticích, Mariánské Týnici a Plasech a jeho koncept ideální architektury. Horyna, Mojmir. In: *850 let plaského kláštera (1145-1995): Sborník příspěvků semináře "Vývoj a význam plaského kláštera pro české dějiny" pořádaného v Mariánské Týnici ve dnech 31. 5. - 2. 6. 1995.* Mariánská Týnice : Muzeum a galerie severního Plzeňska, 1995 s. 74-86, s. 143.

³⁸ Klemens Václav Nepomuk Lothar kníže z Metternich-Winneburgu se narodil 15. května 1773 v Koblenzu. Zájem o politiku a diplomacii se u něj projevil již na studiích. Jeho postoj k vedení státu byl protidemokratický a zastával se o zachování rozdělení společenských tříd. Kníže pořádal ve Vídni kongres, který byl zaměřen na úpravu poměrů v Evropě. Dále podpořil Svatou alianci, která vytvořila nové společenství Rakouska, Pruska a Ruska. Podle knížete bylo pojmenované státní zřízení – Metternichovský absolutismus, během kterého měl velkou policejní aparát a veškerá kultura podléhala cenzuře.

Zdroj: Klemens Wenzel von Metternich. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Klemens_Wenzel_von_Metternich.

nechal kostel přetvořit do empírového stylu podle plánů architekta **Josefa Krannera**. V rodově hrobce byl pohřben i sám Metternich v roce 1859.³⁹

V roce **1894** zachvátil plaský klášter požár, který vznikl v pivovaru při požehování sudů.⁴⁰ Oheň zasáhl kopuli **kaple sv. Benedikta** včetně střechy, dále shořelo druhé patro konventu, čímž došlo ke zničení fresky od **Josefa Kramolína**. Patro konventu bylo brzy opraveno díky uzavřené vysoké protipožární pojistce. Ke konci 19. století hospodařila sama vrchnost jen v Plasích a na dvoře v Lomanech, ostatní plaské dvory měli na starost nájemci. Při první pozemkové reformě koupili soukromníci většinu plaských pozemků po první světové válce. Během druhé světové války pobývala v Plasích Rudá armáda, po jejím odchodu byl majetek přerozdělován mezi různé instituce a mobiliář kláštera byl buďto prodán nebo rozkraden. Klášter byl na základě Dekretů prezidenta republiky zestátněn.

Během druhé poloviny minulého století prošel klášter mnoha změnami a jeho interiér byl stejně tak různorodě využíván. V roce **1963** byl v prelaturě jako reakce na studenou válku vystavěn kryt civilní obrany, který výrazně poškodil sklepení vystavěné podle návrhů Jeana Baptisty Matheye.⁴¹ Již v sedmdesátých letech začal průzkum areálu a v tomtéž desetiletí byla zahájena přestavba nemocničního křídla. **Vodnímu systému** byla věnována pozornost až čtyři roky po revoluci, jeho přestavba stále pokračuje a je z větší části dokončena, vodní systém je téměř plně funkční. V roce 1995 byl klášter označen Vládou ČR jako **Národní kulturní památka**. Dnes je klášter zpřístupněn veřejnosti, návštěvníci si buď mohou prohlédnout konvent v rámci prohlídky konvent a vodní systém, nebo si prohlédnout další budovy, ve kterých je umístěna knihovna, pivovar či Centrum stavitelského dědictví.

2.2 VODNÍ SYSTÉM

Cisterciácký řád byl proslulý využíváním vodních systémů ve svých stavbách. Na hlavní kanál, který byl doveden k potoku, řece nebo rybníku, byly napojeny okrasné fontány, vodotrysky, a podobně. Do klášterů byla také přiváděna pitná voda, která byla

---

³⁹ BUKAČOVÁ, Irena, Jiří FÁK a Karel FOUĐ. *Severní Plzeňsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1996. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-1-4, s. 84.

⁴⁰ Historie plaského kláštera. *Plasy: oficiální webová prezentace kláštera* [online]. [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: <https://www.klaster-plasy.cz/cs/o-klasteru/historie>

⁴¹ Klášter Plasy. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kl%C3%A1%C5%A1ter_Plasy

podstatná především pro kuchyni. Vodní systém byl neustále proplachován a čištěn a byly z něj vymývány nečistoty, čímž nevznikal ve vodě žádný zápach.

Vodní systém kláštera patří k těm nejvíce propracovaným vůbec. Jak jsem již zmiňovala, plaský klášter je vystavěn v nivě řeky **Střely** a podloží tvoří především říční terasy, jejichž materiál je především tvořen písčítými a jílovitými materiály, což poněkud znesnadňuje budování jakýchkoliv staveb. Právě s tímto problémem si museli poradit stavitelé přestavby konventu, který jako jediný z klášterních budov leží přímo na říční nivě. S náročným úkolem si poradil architekt **Santini Aichl**. Stavbu založil na dřevěném mohutném trámu, který musel být vhodně zakonzervován, aby nedocházelo k hnilobě. K tomuto účelu byla vytvořena soustava bazénů s možností kontroly a regulace vody. Vodní systém v tomto kontextu musíme chápat jako soubor všech vod, které na území kláštera vtékají, včetně vod podzemních a srážkových.⁴² Vodní systém je rozdělen na pět částí, kterými jsou: **Královská štola** – hlavní páteřní kanál, základní zavlačovací bazény konventu, odvodňovací kanály srážkových vod, odvod splaškových vod, přívod pitných vod a větrací systém konventu.

Hlavní kanál, také označován jako **Královská štola**, je napojen na všechny ostatní kanály a je trvale průtočný. Štola založena na řece Střele a sloužila jako náhon na mlýnská kola a zároveň jako hlavní kanál k odvodňování. Právě v královské štole je ukotven základový trám plaského kláštera, který je neustále zavlažován průtočnou vodou. Zdi a valená klenba stropu jsou tvořeny pískovcovými kvádry. V minulém století byl pískovec opatřen betonovým nástřikem, jehož se v dnešní době restaurátoři zbavují, avšak kvádry jsou pod betonovou vrstvou částečně rozpadlé.

Pro kontrolu stavu roštu slouží **schodišťová zrcadla**, která jsou ve formě dvou ohraničených bazénů, zrcadla dokonce byla původně doplněna o vodotrysky, které přiváděly pramenitou vodu. Zrcadla sloužila především ke kontrole výšky a kvality vody nad roštem. Důležitost udržování vodní hladiny je zdůrazněna latinským nápisem z roku 1720 u vstupu do **Modré štoly**. Nápis říká „*AEDIFICIVM HOC SINE AQVIS RVET*“, tedy v překladu: „*Tato stavba bez vody se zřítí*.“⁴³ Ona Modrá štola posloužila výzkumu základového trámu, výzkum odhalil, že trám leží přímo na podloží bez jakýchkoliv pilotů

⁴² Vodní systém plaského kláštera. Řehák, Josef. In: *850 let plaského kláštera (1145-1995) : Sborník příspěvků semináře "Vývoj a význam plaského kláštera pro české dějiny" pořádaného v Mariánské Týnici ve dnech 31. 5. - 2. 6. 1995*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 1995 s. 93-106, s. 93.

⁴³ Vodní systém plaského kláštera. Řehák, Josef. In: *850 let plaského kláštera (1145-1995) : Sborník příspěvků semináře "Vývoj a význam plaského kláštera pro české dějiny" pořádaného v Mariánské Týnici ve dnech 31. 5. - 2. 6. 1995*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 1995 s. 93-106, s. 98.

a přímo na trám jsou položeny pískovcové bloky. Před náhlými přívaly srážkových vod chránila bazény povrchová kanalizace, která odváděla dešťovou vodu. Do plaského kláštera byla také přiváděna pitná voda dřevěnými gravitačními kanály a vodovody. V okolí byly podchyceny prameny a potoky a podle kvality vody byla jejich voda rozváděna do kuchyní, hospodářských částí kláštera, zalévání zahrad či k zavlažování trámu. Velká řada zdrojů pitné vody je dnes bohužel zasypana a zdevastována, do prelatury a konventu je zaveden městský vodovod, klášter tak nevyužívá vlastní zdroje vody. Neoddělitelnou součástí vodního systému je také **větrací systém konventu**, který chrání celý klášter před nadbytečnou vlhkostí, jež vzniká uvolňováním z volných vodních hladin nebo odpařováním z vodního systému.⁴⁴

2.3 KONVENT

Konventní budova vystavěná podle plánu **Jana Blažeje Santiniho Aichla** je největší stavbou v klášterním areálu. V konventu mniši našli útočiště, přebývali zde, vzdělávali se a samozřejmě se modlili. Dodnes stojící barokní konvent vznikl na popud **opata Eugena Tytla** a nahradil původní středověký konvent, který byl v 18. století v havarijním stavu, a také nevyhovoval množství řeholníků. Stavba konventu začala položením prvního ze tří základních kamenů roku 1711 v nároží pod budoucí **kaplí sv. Bernarda**.⁴⁵ Každý z kamenů je položen na symbolickém místě, druhý základní kámen byl posvěcen roku 1720 a leží pod visutým schodištěm u zimního refektáře, a poslední základní kámen byl položen roku 1735 do bazénu fontány schodiště proti **letnímu refektáři**. Stavba konventu trvala dlouhých sedmdesát čtyři let, avšak do cel v jihozápadním a jihovýchodním křídle se první řeholníci nastěhovali již v roce 1725.⁴⁶ Hrubá výstavba konventu byla dokončena za velké slávy roku 1736, avšak výzdoba a dokončující práce trvaly až do roku 1785. Po Santiniho smrti dohlížel na stavbu **Kilián Ignác Dientzenhoffer** a stavebním specialistou byl **Matěj Ondřej Kondel**. Již v roce 1740 bylo patrné, že stavba v celém rozsahu nebude dokončena.

---

⁴⁴ Vodní systém plaského kláštera. Řehák, Josef. In: *850 let plaského kláštera (1145-1995): Sborník příspěvků semináře "Vývoj a význam plaského kláštera pro české dějiny" pořádaného v Mariánské Týnici ve dnech 31. 5. - 2. 6. 1995*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 1995 s. 93-106, s. 98.

⁴⁵ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 170.

⁴⁶ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 266.

Jak jsem již několikrát zmínila, samotná stavba konventu stojí na **dubovém roštu** a 5100 pilastrech, které jsou ponořeny ve vodě, do které je také vnořena spodní kamenná konstrukce, celá stavba je zajištěná několika metrickými centy železa, které podporují její pevnost. Dvoupatrový symetrický **konvent** má čtvercový tvar a připomíná renesanční zámek. Dojem renesanční architektury ještě umocňuje postavení čtyř křídel budovy, která jsou situována kolem **rajské zahrady**, a je k nim připojeno křídlo páté, jež sloužilo jako nemocnice.

Fasáda konventu je vytvořena pomocí plastik a zvlněného štítu, jejím nejvýraznějším prvkem je **Boží oko**, zasazené ve východním průčelí konventu. Interiéry konventu jsou velice rozmanité a ukrývají mnoho různých typů pokojů a místností. Nejpoužívanějšími místnostmi byly **zimní a letní refektáře**, ve kterých se mniši scházeli a společně jedli. Letní refektář je největší místností konventu, zaujímá celá dvě poschodí jižního křídla. Dominantou refektáře je velký kříž od **Matyáše Bernarda Brauna**, vložený do architektonického plastického rámu.⁴⁷ Strop letního refektáře byl zničen během požáru roku **1894**, avšak dříve byl zdoben freskami od **J. A. Pinka**, jehož fresky zdobí také velký sál knihovny a klenby v chodbě v prvním patře.⁴⁸ Na zimní refektář navazovala podávací nika, kuchyně a spižírna. V přízemí se také nacházela klášterní lékárna, ve které měli mniši uložené laboratorní náčiní.

Kaple sv. Benedikta a sv. Bernarda mají asi nejnáročněji řešené interiéry v rámci celé budovy. Kaple sv. Bernarda, tzv. **malá kapitula**, má kruhový půdorys a kněžiště ve tvaru čtverce. Stěny kaple jsou propracované jako reliéfy, a stejně jako ve všech Santiniho stavbách, i v této kapli je její krása podtrhnuta hrou se světlem. Klenba kaple je vyzdobená štukovou výzdobou do tvaru osmicípé hvězdy, v jejímž středu je umístěná **freska s motivem apoštolů a Ježíše Krista**. Na kapli navazuje presbytář zaklenutý českou plackou s freskou s námětem sv. Bernarda od **Jakuba Antonína Pinka**.

Kaple sv. Benedikta, také tzv. **velká kapitula**, je naproti tomu propracována jednodušeji. Pravděpodobně je to způsobeno dohledem **Kiliána Ignáce Dientzenhoffer**a, a tak se dnešní podoba kaple od původních Aichlových plánů liší. Vnitřní jednoduchý

⁴⁷ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 86.

⁴⁸ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 85.

oválný půdorys je vyzdoben iónskými sloupy, které nesou kopuli s freskou od **F. A. Müllera** z roku 1740, která nese motiv Mojžíšova hada.⁴⁹

2.3.1 SCHODIŠTĚ

Dominantním prvkem celé konventní budovy jsou **samonosná schodiště**, která spojovala první a druhé patro, kde se nacházela komunikační a reprezentační část konventu. Schodištěm se přezdívá „létající“, jelikož se jakoby vznášejí nad oběma kontrolními bazény a jsou ukotvena do zdi pouze z jedné strany. Jedno ze schodišť je stále přístupné a vede do zimní zahrady, tedy ambitu, chodbou je možné dojít až do **kaplí sv. Bernarda a sv. Benedikta** nebo do letního velkého refektáře.

Oválné **hlemýžďovité schodiště** bez středového vyzdění, které je raritou plaského kláštera, zaujme Santiniho čistou formou šroubované křivky vedené prostorem vzhůru.⁵⁰ Šroubovitá schodiště byla v Plasích dvě. První vedlo od lékárny a mělo menší stupně. Z druhého točitého schodiště vedoucího z nemocničního křídla je možné dohlédnout díky absenci středového vřetene až na stropní fresku od **J. A. Pinka** s motivem **Archanděla Michaela** stíhajícího anděly a apokalyptického draka s plamenným mečem a blesky. Schodiště prochází všemi patry a ve své době bylo stavebním divem. Osvětlení do schodiště dodávala okna vedoucí z ambitu, a právě díky chybějící podpoře mohlo světlo stoupat odspodu nahoru.

Santiniho **šroubovitá schodiště** nenalezneme pouze v plaském klášteře. Menší schodiště bylo vystavěno **v Praze v kostele Panny Marie Matky ustavičné pomoci a sv. Kajetána**, Aichl navázal na plány architekta **Guarina Guariniho**, ve kterých byl návrh schodiště zaznamenán.⁵¹ Další obdobné schodiště je umístěno v klášteře v Želivi na Vysočině.

⁴⁹ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 180.

⁵⁰ Plasy. *Putování za Santinim* [online]. [cit. 2021-4-3]. Dostupné z: <https://www.santini.cz/cz/plzensky-kraj/plasy>.

⁵¹ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 85.

3 MARIÁNSKÁ TÝNICE

Mariánská Týnice je hodnotný architektonický areál v Plzeňském kraji, dva kilometry západně od města Kralovice ve vsi Mariánský Týnec. Dnešní podoba sakrálního komplexu má barokní ráz, jehož autorem je **Jan Blažej Santini-Aichl**. Dnes se v areálu nachází Muzeum a galerie severního Plzeňska.⁵² Veřejnosti je zpřístupněn **kostel zvěstování Panny Marie**, který slouží jako výstavní, obřadní a koncertní sál, a také budova probošství, kde se nachází hlavní prostor muzea. Bývalé probošství sloužilo jako hlavní ubikace pro řádové mnichy. Největší místností byl refektář, kam se mniši chodili najíst. Západní ambit přiléhající ke kostelu je zdobený rajskou zahradou podle rázu původní cisterciácké zahrady. Expozice muzea je v současnosti zaměřená na historii severního Plzeňska. Expozice je tematicky rozdělená do tří křídel, návštěvník se při prohlídce postupně seznámí se životem na vsi, životem ve městě a s kulturním dědictvím tohoto regionu.

3.1 HISTORIE MARIÁNSKÉ TÝNICE

Mariánská Týnice byla dříve trhovou osadou. Původní podoba jména, tedy **Týnec**,⁵³ od nejstarších dob označovala oplocenou osadu.⁵⁴ Podoba názvu Mariánská Týnice pochází z několika latinských variant, které se objevovaly v listinách v mnoha variantách – **Týnec, Týnice, Tejnice, Teinitz**.⁵⁵ Dnes existují dvě varianty jména jednak pro ves a jednak pro poutní místo, tedy název Mariánský Týnec označuje ves a název Mariánská Týnice se užívá v kontextu se Santiniho stavbou, která se tyčí nad vsí Mariánský Týnec.

⁵² BUKAČOVÁ, Irena a Jiří FÁK. *Mariánská Týnice: kostel Zvěstování Panny Marie s bývalým proboštvím*. Nadační fond Mariánské Týnice, 2012, s. 3.

⁵³ Slovo Týn bylo označení osady ohrazené kůly, plaňkami, popř. sruby bez příkopu nebo náspy. Místní jméno vzniklo z tohoto staročeského jména a znamená „chráněná ohrazená osada.“ Má základ v keltském významu dūnum „hradiště“, jež se ke Slovanům dostalo přes germán. tūn „plot, ohrada, ohrazené sídlo.“ Zdroj: LUTTERER, Ivan, Milan MAJTÁN a Rudolf ŠRÁMEK. *Zeměpisná jména Československa: slovník vybraných zeměpisných jmen s výklady jejich původu a historického vývoje*. Praha: Mladá fronta, 1982. Malé encyklopedie (Mladá fronta).

⁵⁴ BUKAČOVÁ, Irena. *Mariánská Týnice: historie poutního místa a muzea*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2002. ISBN 80-903165-0-6, s. 31.

⁵⁵ KOČKA, Václav. *Dějiny politického okresu kralovického*. 2. vyd. Rakovník: Agrosience ve spolupráci s Musejním spolkem královského města Rakovníka a okresu rakovnického a Muzeem T.G.M. Rakovník, 2010. ISBN 978-80-85081-32-9, s. 42.

Týnec se během středověku postupně stával obchodním centrem, avšak roku 1183 daroval **kníže Bedřich** cisterciáckému klášteru v Plasích trhovou obec **Kralovice**, což způsobilo, že obchodním centrem se staly právě Kralovice.⁵⁶ Toto město leželo na strategickém místě, totiž na křižovatce cest, přičemž Týnec byl zatlačen do pozadí. První písemná zmínka o Mariánské Týnici je zaznamenána z roku 1230.⁵⁷ Listina známá pouze z opisů zmiňuje donaci vsi Mariánský Týnec plaskému cisterciáckému klášteru **Romanem z Týnce**. Tuto donaci potvrdil sám král Přemysl Otakar I. Plaský klášter pak formoval celou budoucí podobu tohoto místa. Přídomek „mariánský“ byl udělen panství v roce 1250 **papežem Inocencem IV.** a v tomtéž roce byla také vystavěna grangiální kaple.⁵⁸ Podobu této kaple neznáme, jednalo se pravděpodobně o kapli soukromou.

Vývoj Mariánské Týnice je v počátku 15. století zcela neznámý. Neexistují o něm žádné zmínky v pramenech. S jistotou víme, že vývoj probíhal pod správou kláštera v Plasích. Za husitských válek byla část Kralovicka i s Týncem zastavena **Kolovratům**.⁵⁹ Šlechta jej měla ve své správě po celá dvě staletí. Plaský klášter nikdy nepřestal usilovat o jeho vrácení do svého majetku. Jedním z důvodů bylo, že stále vlastnil patronátní právo na týnecký kostel.⁶⁰ O podobě tehdejšího kostela není zpráv. Pravděpodobně se jednalo o malou kapli. Kaple se vyhnula vypálení husitskými vojsky. **Socha Zvěstování Panně Marii**, která zdobila kapli již od třináctého století, byla schována, aby nedošlo k jejímu poničení. Od druhé poloviny patnáctého století pokračují osudy plaského kláštera a Mariánské Týnice zcela paralelně. Velkou roli sehrál opat Adam, který se zasloužil o nastolení mariánské tradice, která je dochovaná dodnes.⁶¹ Pouť na mariánský svátek se dodnes koná vždy druhou sobotu v září. **Opat Adam** také nechal opravit týnecký kostel, do kterého pořídil nový oltář.

---

⁵⁶ KOČKA, Václav. *Dějiny politického okresu kralovického*. 2. vyd. Rakovník: Agroscience ve spolupráci s Musejním spolkem královského města Rakovníka a okresu rakovnického a Muzeem T.G.M. Rakovník, 2010. ISBN 978-80-85081-32-9, s. 42

⁵⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech*. Praha: Academia, 1982, s. 355.

⁵⁸ BUKAČOVÁ, Irena. *Mariánská Týnice: historie poutního místa a muzea*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2002. ISBN 80-903165-0-6, s. 34.

⁵⁹ Mariánská Týnice. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2021-5-10]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Mari%C3%A1nsk%C3%A1_T%C3%BDnice

⁶⁰ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 102.

⁶¹ BUKAČOVÁ, Irena. *Mariánská Týnice: historie poutního místa a muzea*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2002. ISBN 80-903165-0-6, s. 35.

Roku 1513 byl mariánský kostel vyloupen lupičem **Václavem Bílým z Milíčova**. Václav Bílý se k činu přiznal a udal své další komplice, mezi kterými nechyběl ani rychtář vsi Břežany.⁶² Mariánská Týnice byla v této době uznávaným poutním místem. Správu po dalších čtyřicet let měl na starost **páter Václav Štrůbl**.⁶³ Na sklonku jeho života mu vypomáhali plaští kněží a faráři z blízkého okolí. Rok 1543 znamenal pro historii Mariánské Týnice zlom. Do správy ji zástavou dostal **Florián Gryspek z Gryspachu**. Gryspekům v této době patřila polovina Kralovicka. V 16. století bylo panství rozděleno na dvě poloviny. Část s Mariánskou Týnicí získal do správy rod Gryspeků.⁶⁴ Ten zde působil po tři generace. V tomto období upadla tradice poutního místa.

Plaský klášter dosáhl restituce v roce 1613, a tak opět získal zpět kostel, kapli, přilehlý rybník s polem i sousední ves. Obnovila se také tradice poutního místa, Mariánskou Týnicí navštěvovalo velké množství věřících. Kostel byl v roce 1638 a mezi lety 1648 a 1651 přestavován a opravován, přesto byl zachován jeho gotický ráz. Do Mariánské Týnice však mířilo stále více věřících, a to především proto, že o tomto místě kolovaly zvěsti o zázracích. Podoba areálu však stále zůstávala stranou zájmů. Plaští opati **Kryštof Tengler a Benedikt Engleken** se zaměřili především na obnovu Plas.

Jaro roku 1680 přineslo do plaského panství selské bouře stejně, jako po většině území Čech. Velká část poddaných se zúčastnila **selského povstání**, avšak jejich snahy byly potlačeny. Za trest vzbouřenci vybudovali přístupovou cestu olemovanou lípami vedoucích od Kralovic k mariánskému kostelu. V Mariánském Týnci dodnes stojí poslední z lip zvaná Radimova. Pojmenovaná je po **Jiřím Radimovi z Dřevce**, který byl vůdcem selského povstání na Plasku. V roce 1785 byly ostatní lípy vykáceny po zrušení plaského kláštera, ale **Radimova lípa** byla **Josefem II.** zachráněna, jelikož byl na ní zavěšený obrázek Panny Marie.

Ke konci 17. století dostala Mariánská Týnice nový barokní háv. Byl vystavěn raně barokní ambit a osmiboká zvonice.⁶⁵ Stavbu řídil kralovický rodák opat **Ondřej Trojer**. Budovy pocházející z raně barokní přestavby není možné v dnešní době v areálu

---

⁶² BUKAČOVÁ, Irena. *Mariánská Týnice: historie poutního místa a muzea*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2002. ISBN 80-903165-0-6, s. 35.

⁶³ KOČKA, Václav. *Dějiny politického okresu kralovického*. 2. vyd. Rakovník: Agrosience ve spolupráci s Musejním spolkem královského města Rakovníka a okresu rakovnického a Muzeem T.G.M. Rakovník, 2010. ISBN 978-80-85081-32-9, s. 27.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 103.

Mariánské Týnince nalézt. Roku 1699 bylo opatem Ondřejem Trojerem v Mariánské Týnici zřízeno **probošství** a došlo k výstavbě tzv. starého probošství. Toto stavení přežilo až do začátku 19. století, kdy bylo společně se starým kostelem zbouráno.⁶⁶ Ondřej Trojer se také zasloužil o osídlení opuštěných vesnic, které jsou pojmenovány po opatu samém, jedná se o vsi Ondřejov a Trojany. Opat Trojer se snažil o zajištění pohodlného ubytování řeholních bratří, a také o to, aby byl nadále finančně zajištěn provoz probošství.

Nejznámějším jménem, které je s osudy Mariánské Týnice spojené, je dozajista jméno **Eugena Tytla**. Eugen Tyttl stál v čele plaského kláštera v letech 1699 až 1738.⁶⁷ Do služeb plaského kláštera byl roku 1707 povolán **Jan Blažej Santini-Aichl**. Vnější vzhled Mariánské Týnice neodpovídal jejímu věhlasu. Základní kámen nového objektu byl položen 2. července 1711, tedy na svátek Navštívení panny Marie.⁶⁸ Dle Santiniho plánů měl být vystavěn kostel, nová budova probošství a dva ambity přilehající ke kostelu ze západní a východní strany. Stavba během působení opata Tytla nebyla dokončena a pokračovala během správy opatů **Celestýna Stoye a Silvestra Hetzera**. Hrubé práce byly dokončeny roku 1764 a o třináct let později byl objekt vysvěcen, a to **17. 7. 1777**.⁶⁹

Dlouhá výstavba byla zapříčiněna především náročností projektu, a navíc byly ve výstavbě tři budovy naráz, kvůli ctižádostivosti **Eugena Tytla**, který nechal budovat na plaském panství několik staveb současně. V Mariánské Týnici nebyl z celého komplexu dokončen pouze východní ambit, jelikož na východní straně kostela stával starý gotický kostel a pro výstavbu ambitu nebylo místo. Zpočátku bylo s dostavbou východního ambitu počítáno, byly vystavěny boční kaple ambitu, jenže snaha o dokončení kláštera vymizela kvůli reforemám **Josefa II.**, během kterých došlo ke zrušení kláštera roku 1785. S tímto rokem ustává snaha o výstavbu Mariánské Týnice a objekt je na několik staletí odsouzen k chátrání a devastaci.⁷⁰

---

⁶⁶ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 103.

⁶⁷ ROŽMBERSKÝ, Petr. *Dvory plaských cisterciáků*. Plzeň: Petr Mikota, 1999. Zapomenuté hrady, tvrže a místa (Petr Mikota). ISBN 80-902692-1-4, s. 7.

⁶⁸ BUKAČOVÁ, Irena. *Mariánská Týnice: historie poutního místa a muzea*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2002. ISBN 80-903165-0-6, s. 45

⁶⁹ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 277.

⁷⁰ KOČKA, Václav. *Dějiny politického okresu kralovického*. 2. vyd. Rakovník: Agrosience ve spolupráci s Musejním spolkem kralovského města Rakovníka a okresu rakovnického a Muzeem T.G.M. Rakovník, 2010. ISBN 978-80-85081-32-9, s. 38.

Po roce 1785 byla správa Mariánské Týnice přesunuta pod **Náboženský fond**.⁷¹ Veškerý mobiliář byl odvezen do fungujících kostelů v okolí. Budovy byly v havarijním stavu, státní úředníci se snažili znárodněné budovy prodat šlechticům, žádný majitel ale nezůstal v Mariánské Týnici dlouho, během následujících třiceti let se majitelé Mariánské Týnice několikrát změnili. Nakonec v roce 1826 koupil celé plaské panství **Václav Klement Lothar Metternich**.⁷² Rod Metternichů správu Mariánské Týnice držel po celé století, avšak o tuto stavbu nejevili velký zájem. Probošství na čas sloužil jako ubikace pro panského hajného, část byla pronajímána jako byt a severní část objektu se využívala k ustájení koní, přičemž v ambitech a kostele bylo uskladněno seno. Mariánská Týnice chátřala a stala se zásobárnou surovin, které sloužily při opravách prosperujících objektů v Plasích a okolí. Nakonec roku 1920, vlivem zanedbané údržby, došlo ke zřícení kostelní kupole a kleneb.⁷³

Nešťastný osud barokního objektu se snažil zvrátit spolek **Jednoty pro záchranu Mariánské Týnice**, který vznikl v roce 1919, a v jehož čele stál západočeský architekt **Hanuš Zápal**.⁷⁴ V roce 1940 byla dobrovolníky započata přestavba **kostela Zvěstování**. Byla opravena balustráda a následně byl zaklenut presbytář, tzv. **českou klenbou**.⁷⁵ O restaurování monumentálního nástěnného oltáře se zasloužil malíř **Jiří Jelínek**. V roce 1942 byl vydán státem zákon o zákazu všech staveb, a tak byly opravy na následující tři roky pozastaveny a obnoveny byly až po válce.⁷⁶ Minulý režim opravám nepřál, a tak byly opět v roce 1950 pozastaveny. O dva roky později bylo v probošství zřízeno regionální muzeum, a tím započala muzejní éra Mariánské Týnice, která trvá dodnes. Zlomovým rokem se stal rok 1995, kdy byla zahájena oprava kostela. Postupně byly zaklenuty zdi a vytvořeny klenby nad jednotlivými apsidami kostela. Velkou senzací pro blízké okolí bylo slavnostní zaklenutí lucerny osmibokou dřevěnou věžní bání. Projekt na obnovení kupole vypracoval **Ing. Jindřich Rineš**. Kompletní obnova areálu byla

⁷¹ BUKAČOVÁ, Irena. *Mariánská Týnice: historie poutního místa a muzea*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2002. ISBN 80-903165-0-6, s. 74

⁷² Metternichovská knihovna v Plasech. Mašek, Petr. In: *850 let plaského kláštera (1145-1995) : Sborník příspěvků semináře "Vývoj a význam plaského kláštera pro české dějiny" pořádaného v Mariánské Týnici ve dnech 31. 5. - 2. 6. 1995*. Mariánská Týnice : Muzeum a galerie severního Plzeňska, 1995, s. 156.

⁷³ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 277.

⁷⁴ Historie Mariánské Týnice. *Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici* [online]. [cit. 2021-5-10]. Dostupné z: <https://www.marianskatynice.cz/o-muzeu/historie-muzea/historie-marianske-tynice-46cs.html>

⁷⁵ BUKAČOVÁ, Irena. *Mariánská Týnice: historie poutního místa a muzea*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2002. ISBN 80-903165-0-6, s. 100.

⁷⁶ Tamtéž.

zahájena v roce 1992 a stále dokončena nebyla. Projekt rekonstrukce celého objektu vytvořil **Mojmír Horyna**. Obrovské zásluhy za obnovu Mariánské Týnice a za její úspěšný provoz pak patří především současné ředitelce Mariánské Týnice **PhDr. Ireně Bukačové**.

3.2 PODOBA KOMPLEXU

Vnější podoba Mariánské Týnice je téměř stejná jako v 18. století. Vnitřní prostory jsou upraveny tak, aby v nich mohlo být umístěno muzeum, Centrum baroka a knihovna. Momentálně probíhá dostavba komplexu podle **Santiniho plánů**, za krátkou dobu bude dokončen východní ambit. **Opat Eugen Tyttl** chtěl pomocí dokonalé architektury a nové barokní stavby oslavit Pannu Marii.

3.2.1 KOSTEL

Dominantu celého objektu je **kostel Zvěstování Panny Marie**. Podle Santiniho návrhu je vystavěn na půdorysu rovnoramenného řeckého kříže, kostel je tedy členěn na čtyři stejné apsidy. Do kostela se původně vstupovalo severní apsidou. Nad původním vchodem se klene kruchta olemovaná barokní dřevěnou balustrádou. Na kruchtě stávaly barokní dvoumanuálové varhany. Tyto varhany však dnes v kostele nenajdeme, jsou umístěné **v kostele v Žebráce**, kam byly prodány v roce 1790. Dnes jsou původní varhany nahrazeny klávesovým nástrojem pocházejícím z obce **Vranov u Sokolova**.⁷⁷ Západní kaple je zdobená obrazy od barokního umělce **Petra Brandla** z roku 1699. Obrazy jsou zapůjčené **z kostela sv. Barbory v Manětíně** a nahrazují původní týnecký mobiliář. Z kostela byly odvezeny boční oltáře a kostelní lavice. Ty byly odvezeny do **kostela sv. Petra a Pavla v Kralovicích**. Ve východní apsidě je pak umístěné **sousoší Zvěstování Panny Marie** od **Bořivoje Raka**, které bylo do kostela instalováno v roce 2016. Východní a západní apsidy byly vyzdobené freskami. Nad jednotlivými vchody do kostela z východní a západní strany byly ve štukových rámech fresky se starozákonní tematikou.⁷⁸

⁷⁷ BUKAČOVÁ, Irena a Jiří FÁK. *Mariánská Týnice: kostel Zvěstování Panny Marie s bývalým proboštvím*. Nadační fond Mariánské Týnice, 2012, s. 12.

⁷⁸ Tamtéž.

Jižní kaple je vyzdobena freskovou výzdobou od **Josefa Kramolína**.⁷⁹ Výmalba na **iluzivním oltáři** představuje tři vrstvy, postupně gradující od pozemské sféry po nebeskou. Freska je vyzdobená motivem čtyř významných otců cisterciáckého řádu, svatou trojicí, znaky a emblémy opatů plaského kláštera. Uprostřed iluzivního oltáře je vsazeno okno do oratoře. Ve svých dobách byl kostel vyzdoben bohatými freskami se starozákonními výjevy, avšak do dnešních dob se dochovaly pouze dvě v prostoru presbytáře. Kněžiště je v týneckém kostele směřováno na jih k plaskému klášteru. Od zbytku kostela jej odděluje **chórová mříž**, což je jediný prvek původního týneckého mobiliáře, který se vrátil zpět na místo svého původního umístění. Původní oltáře z kostela byly převezeny do **Příbrami** do **kostela sv. Jakuba**.⁸⁰

Kopule kostela je zakončena **osmibokou lucernou**, která je vyzdobena freskou, jejímž motivem jsou dva andělé nesoucí mariánskou korunu. Tuto fresku vytvořila pro Mariánskou Týnici **Dagmar Hamsíková**. Původní freska v kupuli od **Siarda Noseckého** zobrazovala Pannu Marii jako královnu nebes, avšak byla zničena poté, co se kupule zřítily. Devastaci kupule zapříčinilo působení povětrnostních podmínek na kamennou a dřevěnou vrstvu kupole. Kupole byla původně pobita měděnými plechy, avšak ty byly během období správy **Metternichů** z kupole sundány s úmyslem jejich využití v plaském pivovaru. Metternichové chtěli plech využít na kotle, avšak plech byl příliš tenký, a tak byl prodán za několik zlatých.⁸¹ Kompletního restaurování se sice kupoli nedostalo, avšak výše zmiňovaná Dagmar Hamsíková společně s **manžely Balcarovými** restaurovali část fresky, a to postavy čtyř andělů.⁸² V patě kupole byl také obnoven latinský nápis: „*SUB TUUM PRAESIDIUM CONFUGIMUS, SANCTA DEI GENITRIX.*“ (Pod tvou ochranu se utíkáme, Svatá Boží rodičko).⁸³

⁷⁹ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 279.

⁸⁰ Historie Mariánské Týnice. *Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici* [online]. [cit. 2021-5-10]. Dostupné z: <https://www.marianskatynice.cz/o-muzeu/historie-muzea/historie-marianske-tynice-46cs.html>

⁸¹ BUKAČOVÁ, Irena. *Mariánská Týnice: historie poutního místa a muzea*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2002. ISBN 80-903165-0-6, s. 84.

⁸² HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 278.

⁸³ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 107.

3.2.2 AMBITY

Santini ve svých plánech vytvořil koncept na výstavbu dvou **ambitů**, které měly přiléhat z východní a západní strany ke **kostelu Zvěstování Panny Marie**, avšak kvůli přerušení stavby areálu v roce 1785 byl postaven pouze ambit západní. V letech 1742 až 1745 byly vysvěceny dvě nárožní kaple opatem **Celestýnem Stoyem**.⁸⁴ Do ambitového dvora byl umožněn vstup nejen členům řádu, ale také poutníkům, kteří do Mariánské Týnice přicházeli díky proslulosti tohoto poutního místa. Vstoupili bychom do ambitu v 18. století, pak bychom v něm našli kromě barokních oltářů také křížovou cestu, bylinkovou zahradu či zvonkohru.

V ambitu se částečně dochovala fresková výzdoba od západočeského rokokového malíře **Františka Julia Luxe**. Motivem fresek na zdech kaplí byl život otců cisterciáckého řádu, malby na klenbách tvořil čtyřdílný mariánský cyklus.⁸⁵ Některé fresky v kapli podlehly zkáze a dodnes nebyly restaurovány, původní ambitová výzdoba tak dnes není kompletní. Většina fresek byla restaurována v letech 1930 až 1936, poté byla na necelých padesát let oprava přerušena a restaurátorská práce byla dokončena v roce 1985.⁸⁶

Nejlépe zachovalé fresky lze nalézt ve dvou kaplích, které nepřiléhají ke kostelu. Obě kaple jsou pojmenované podle námětů na freskách. V **kapli navštívení** je na stěně vyobrazena Panna Marie a otec cisterciáckého řádu **sv. Štěpán**, který si od Panny Marie přebírá cingulum. Klenbu zdobí freska s Pannou Marií a sv. Alžbětou. Vedlejší kaple dostala název **“kaple zasnubní“**, což je rozhodně příhodné pojmenování, jelikož klenba kaple je vymalována motivem zasnoubení Panny Marie se sv. Josefem. Svůj zasnubní prsten Panna Marie předává **sv. Robertu** na nástěnné fresce. V poslední kapli se dochovala pouze freska, na níž je vyobrazen spící **sv. Bernard z Clairvoax**, jak sní o narození Ježíše Krista. Motivem narození Panny Marie byla vyzdobena klenba kaple.⁸⁷ Dalšími freskami jsou vyzdobené také klenby nad vchody do ambitu.

Na Santiniho dílo nezapomíná ani moderní doba a jeho dílo je stále ctěno mnohými historiky. Výjimkou není ani snaha vedení Mariánské Týnice o její zdokonalení a opravu.

⁸⁴ BUKAČOVÁ, Irena a Jiří FÁK. *Mariánská Týnice: kostel Zvěstování Panny Marie s bývalým probošstvím*. Nadační fond Mariánské Týnice, 2012, s. 15.

⁸⁵ Historie Mariánské Týnice. *Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici* [online]. [cit. 2021-5-10]. Dostupné z: <https://www.marianskatynice.cz/o-muzeu/historie-muzea/historie-marianske-tynice-46cs.html>

⁸⁶ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 280.

⁸⁷ BUKAČOVÁ, Irena. *Mariánská Týnice: historie poutního místa a muzea*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2002. ISBN 80-903165-0-6, s. 60–64.

25. března 2017 byl položen základní kámen východního ambitu, jehož návrh byl dochován v plánech Jana Blažeje Santiniho Aichla, který nebyl v 18. století dokončený, avšak vystavěná byla nárožní **kaple Korunování Panny Marie**.⁸⁸ Právě tímto stavitelským počinem dojde k naplnění symetrického rázu barokního objektu v duchu Santiniho projektů.

3.2.3 PROBOŠTVÍ

Budova probošství byla vystavěna na půdorysu ve tvaru písmene T. Jak jsem již zmínila, dnes slouží prostor probošství jako prostor muzea, přičemž bývalé cely mnichů jsou uzpůsobeny tak, aby v nich mohla být umístěna expozice. Největší místnost probošství je jako jediná opatřena freskou. Jedná se o **tzv. refektář**, což byla společná jídelna mnichů.

Freska v refektáři je rozdělena na dvě poloviny. Jedna polovina zobrazuje donaci Týnecké vsi roku 1230.⁸⁹ Za postavami je zachycena barokní krajina kolem Plas a Týnice. Druhá polovina představuje stolující cisterciácké mnichy, kterak jim Panna Marie přidává do jídla koření moudrosti. Podél místnosti je čtrnáct oválných drobných fresek, které představují opaty plaského kláštera a týnecké probošty. Ve dvou oválech v rozích místnosti jsou **veduty** zachycující Plaský klášter a Mariánskou Týnici. Místnost slouží především jako výstavní a koncertní síň.⁹⁰

⁸⁸ Historie Mariánské Týnice. *Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici* [online]. [cit. 2021-5-10]. Dostupné z: <https://www.marianskatynice.cz/o-muzeu/historie-muzea/historie-marianske-tynice-46cs.html>

⁸⁹ Viz kapitola Historie Mariánské Týnice.

⁹⁰ Expozice Muzea a galerie v Mariánské Týnici, která je umístěna v probošství byla vytvořena v letech 2009 až 2011. Je rozdělena do tří křídel. Veškeré sbírky muzea pocházejí ze severního Plzeňska. Křídlo vedoucí do oratoře zachycuje kulturu a vzdělanost na severním Plzeňsku. Návštěvník si může prohlédnout školní třídu ze 2. poloviny 19. století, raně středověké obydlí, salon z 19. století či galerii světců. Vydáme-li se směrem k refektáři, spatříme další dvě křídla. Pravé křídlo je věnované životu na venkově a jeho dnešní expozice je opatřena sedmi scénami lidových zvyků, venkovským obydlím, které je rozděleno na tři části – komoru, síň a stodolu. Tato expozice se také věnuje tzv. černým řemeslům, tedy kovářství a výrobě litiny. Poslední část expozice je zaměřená na život ve městě na konci 19. století a na v první polovině 20. století. Návštěvníci si mohou prohlédnout městkou ulici se sérií obchodů a dílen řemeslníků (švec, krejčí, dílna fotografa). V expozici je také umístěna kancelář obecního soudu, hasičská stříkačka či kuchyňka z první polovinu 20. století. Křídlo je zakončené hostincem.

4 MLADOTICE

Obec **Mladotice** leží v Plzeňském kraji devět kilometrů západně od města Kralovice nedaleko řeky Střely.⁹¹ Název Mladotice je odvozen od jména **rodu Mladotova** z kmene Čechů.⁹²

Nejstarší historie této obce pochází z písemných pramenů plaského a kladrubského kláštera. Nejstarší zmínka pochází z roku **1115**. Ves byla darována kladrubskému klášteru **Vladislavem I.** Vsi Mladotice bychom v té době našli dvě, Horní a Dolní Mladotice. Kladruby získaly Horní Mladotice.⁹³ V roce 1205 získal plaský klášter obě části Mladotic, čímž se vesnice zcelila.⁹⁴ Horní část koupili plaští cisterciáci od kladrubského kláštera a dolní část od plaských řeholníků, kteří Dolní Mladotice dostali darem od **Kuny z Potvorova. Papež Inocenc IV.** potvrdil v roce 1250 mladotický hospodářský dvůr jako jednu z grangií plaského kláštera. Grangie byla ve 14. století cisterciáky opuštěna a došlo k obnovení vesnice pomocí zákupního práva (též emfyteutické právo). Ve druhé polovině 14. století došlo k zatopení části polí při budování nového rybníka. V roce 1405 získal obec Mladotice **Martin z Černé Hati** jako náhradu plaský klášter za peníze, které mu plaští cisterciáci dlužili. Celé 15. století se neslo v duchu častého střídání majitelů z šlechtických rodů. Během husitských válek došlo ke zničení kaple, která byla vystavěna během vytvoření grangie. Cisterciáci tuto kapli opravili a následně zasvětili **sv. Kateřině**. V polovině

16. století došlo k záplavám a rybník byl velkou vodou stržen, čímž došlo ke zkáze dvou přiléhajících mlýnů. O obnovení rybníka se zasloužil až **Florián Gryspek**, jemuž byly zastaveny téměř všechny statky plaského kláštera.⁹⁵

Třicetiletá válka se nevyhnula ani Mladoticím, roku 1618 vojsko **generála Mansfelda** ves vyloupilo a vypálilo čtyři statky. Téhož roku byla ves Mladotice odebrána ze správy plaského kláštera zemskými direktory a byla svěřena **Šebestianovi Pernklovi**

---

⁹¹ Historie obce Mladotice. *Oficiální stránky Obce Mladotice* [online]. Mladotice [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.mladotice.cz/obec-78/historie/>

⁹² PROFOUS, Antonín, Vladimír ŠMILAUER a Jan SVOBODA. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, pův. význam a změny*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1960, s. 43.

⁹³ BUKAČOVÁ, Irena, Veronika DUDKOVÁ, Jiří FÁK, Petr HUBKA, Bohumír JANSKÝ a Jiří KŘÍŽ. *Mladotice v proměnách staletí*. V Mladoticích: Obecní úřad, 2015. ISBN 978-80-260-9830-0., s. 43.

⁹⁴ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6. str. 59

⁹⁵ Mladotice. *Mistopisy.cz* [online]. [cit. 2021-6-18]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/5081/mladotice/historie/>

z Bučí.⁹⁶ Jiří Vašmucius, v té době plaský opat, byl zajat Mansfeldovým vojskem během porážky Plzně a odsouzen k trestu smrti. Jeho život vykoupil Jan Tillinger ze Strádáně a na oplátku získal roku 1628 dva pusté statky, čímž vytvořil rozsáhlý hospodářský dvůr, který po smrti začal opět spravovat klášter, čímž vznikl panský dvůr.⁹⁷ Během třicetileté války byla zničena kaple sv. Kateřiny, kterou však již v Mladoticích nenajdeme. Poté, co kapli odkoupil plaský klášter a připojil ji k mladotickému panskému dvoru, ji v roce 1707 nechal strhnout a opat Evžen Tyttl a na jejím místě nechal vystavět kapli Jména Panny Marie podle návrhu Jana Blažeje Santiniho Aichla (více v následující kapitole).⁹⁸

Stejně jako ostatní statky plaského kláštera, i Mladotice roku 1785 přešly pod správu Náboženského fondu, který poskytl obec k pronájmu osadníkům. Po zrušení plaského kláštera měla být kaple zbořena, obec ji však odkoupila, a tak se její barokní krásou dodnes může obec pyšnit.⁹⁹ V roce 1826 odkoupil společně s plaským panstvím Metternich a Mladotice se staly samostatnou obcí.

Během první světové války se obyvatelé obce potýkali chudobou a hladem způsobeným nedostatkem v zásobování vojáků na frontách a následným odebíráním zásob mladotickým obyvatelům. Po válce se Mladotice vzpamatovávaly z posledních čtyř zničujících let. Druhá světová válka se však vryla do dějin Mladotic ještě hlouběji. Mladotice se staly terčem několika leteckých útoků. Nejničivější proběhl 30. dubna 1945, kdy bylo svrženo na obec dvacet dva bomb. Ztráty na životech byly nevelké, na druhé straně mnoho obyvatel přišlo o střechu nad hlavou a na opravu zničených budov chyběl materiál. Okolní vesnice se snažily Mladoticím pomáhat, avšak jejich snahy byly přerušeny dalšími nálety. Mladotičtí občané vyvinuli iniciativu k záchraně vězňů z vlakových transportů. Na gestapo v Plzni odeslali žádost o propuštění šesti vězňů české národnosti. Žádost byla schválena. Když vlak zastavil v Žihli, velitel transportu chtěl propustit pouze šest propuštěných vězňů. Za lahev alkoholu však nechal propustit i zbylé

⁹⁶ KOČKA, Václav. *Dějiny politického okresu kralovického*. 2. vyd. Rakovník: Agrosience ve spolupráci s Musejním spolkem královského města Rakovníka a okresu rakovnického a Muzeem T.G.M. Rakovník, 2010. ISBN 978-80-85081-32-9, s. 183.

⁹⁷ KOČKA, Václav. *Dějiny politického okresu kralovického*. 2. vyd. Rakovník: Agrosience ve spolupráci s Musejním spolkem královského města Rakovníka a okresu rakovnického a Muzeem T.G.M. Rakovník, 2010. ISBN 978-80-85081-32-9, s. 185.

⁹⁸ BUKAČOVÁ, Irena, Jiří FÁK a Karel FOUČEK. *Severní Plzeňsko: Landkreis Pilsen Nord*. 2., rozš. a upr. vyd. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2001. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-86125-23-8, s. 69.

⁹⁹ KOČKA, Václav. *Dějiny politického okresu kralovického*. 2. vyd. Rakovník: Agrosience ve spolupráci s Musejním spolkem královského města Rakovníka a okresu rakovnického a Muzeem T.G.M. Rakovník, 2010. ISBN 978-80-85081-32-9, s. 186.

Čechy z transportu.¹⁰⁰ Po válce se v obci socialistický režim dotkl především zemědělství a soukromníků. Většina statků byla přidružena k nově vzniklému JZD a vráceny byly majitelům až po listopadových událostech roku 1989.

4.1 KAPLE JMÉNA PANNY MARIE

Z hlediska sledovaného tématu je nejdůležitějším objektem v **Mladoticích kaple Jména Panny Marie**. Jedná se o šestibokou kapli s tzv. **vlašskou kupolí**, což znamená, že krytina střechy je položena přímo do omítky klenby.¹⁰¹ Výstavbu nové kaple Santinimu zadal **opat Eugen Tyttl**, jednalo se o první Santiniho stavbu pro plaský klášter. Kaple měla sloužit pro soukromé obřady.¹⁰²

Na stejném místě stávala románská **kaple sv. Hedissy**, kterou získali plaští cisterciáci roku 1205 směnou od kladrubskeho kláštera.¹⁰³ V 15. století se o kapli staral **Martin z Černé Hati**, který ji získal díky tradiční dědičné rychtě.¹⁰⁴ V 16. století došlo k poškození, cisterciáci kapli však opravili a zasvětili ji **sv. Kateřině**.¹⁰⁵ Mladotičtí občané konvertovali k protestanství, a tak kaple byla využívána jako sklad dříví, slámy a jako kurník pro slepice a husy. Plaským klášterem bylo prosazeno zrušení dědičné rychty a kapli opět začali spravovat plaští cisterciáci. Rychtu ve vsi zastávali poddaní města Mladotice.

Třicetiletá válka se dotkla osudů mladotické kaple, protože došlo jejímu zničení. Kapli však opět cisterciáci opravili. O kapli se po třicetileté válce spravoval pekař **Ondřej Trop**,¹⁰⁶ v jeho rukou kaple značně zchátrala a v zuboženém stavu přetrvala až do roku

¹⁰⁰ BUKAČOVÁ, Irena, Veronika DUDKOVÁ, Jiří FÁK, Petr HUBKA, Bohumír JANSKÝ a Jiří KŘÍŽ. *Mladotice v proměnách staletí*. V Mladoticích: Obecní úřad, 2015. ISBN 978-80-260-9830-0, s. 91–100

¹⁰¹ RŮŽIČKA, Stanislav. *Jan Blažej Santini Aichel: stručný průvodce životem a dílem génia barokní gotiky*. Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 65.

¹⁰² BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s.128.

¹⁰³ BUKAČOVÁ, Irena, Veronika DUDKOVÁ, Jiří FÁK, Petr HUBKA, Bohumír JANSKÝ a Jiří KŘÍŽ. *Mladotice v proměnách staletí*. V Mladoticích: Obecní úřad, 2015. ISBN 978-80-260-9830-0, s. 48.

¹⁰⁴ KOČKA, Václav. *Dějiny politického okresu kralovického*. 2. vyd. Rakovník: Agrosience ve spolupráci s Musejním spolkem kralovského města Rakovníka a okresu rakovnického a Muzeem T.G.M. Rakovník, 2010. ISBN 978-80-85081-32-9, s. 179

¹⁰⁵ Historie obce Mladotice. *Oficiální stránky Obce Mladotice* [online]. Mladotice [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.mladotice.cz/obec-78/historie/>

¹⁰⁶ ROŽMBERSKÝ, Petr. *Dvory plaských cisterciáků*. Plzeň: Petr Mikota, 1999. Zapomenuté hrady, tvrže a místa (Petr Mikota). ISBN 80-902692-1-4, s. 22.

1707, kdy byla stržena na příkaz opata Eugena Tyttla.¹⁰⁷ Po zrušení plaského kláštera roku 1785 měla být kaple zbourána a materiál rozprodán. Mladotičtí obyvatelé kapli odkoupili, a tím ji zachránili před zkázou, k záchraně jim posloužila veřejná sbírka.¹⁰⁸ Při požáru v roce **1885** byla kaple částečně poškozena. Plameny zasáhly střechu, dveře, a také hrotnici s mariánskou hvězdou. Hvězdy na hrotnici tak byly nahrazeny tradičním křížem.

Ve třicátých letech minulého století stála existence kaple na pokraji zkázy. V Mladoticích vyrostla nová modlitebna a barokní kaple chátrala. Pod nátlakem obce **Kralovice** opravy začaly v roce 1935, byly ale pouze povrchové. Kaple byla znovu vysvěcena roku **1938**.¹⁰⁹ Po revoluci se kaple dostala do zájmů odborníků. Díky tomu došlo k restaurování kaple. Postupně tak byly opraveny fasády, schodiště a výzdoba kaple. Další práce začaly o deset let později, restaurován byl interiér, především pak fresková výmalba, štuková žebra, římsy a plastické prvky. Pozornosti neunikl ani mobiliář kaple.

Základní kámen kaple byl položen **2. května 1708** a k vysvěcení pak **došlo 14. září 1710**.¹¹⁰ Barokní stavba je zasvěcena **Jménu Panny Marie** a dle dobových záznamů se jedná o první sakrální stavbu v Českém království, která je zasvěcena tomuto pojmenování.¹¹¹ Díky zániku povinnosti respektovat původní půdorys **kaple sv. Kateřiny** mohl Santini naplno rozvinout svůj um v geometrii a stavitelství a vytvořit stavbu založenou na symbolice a motivu **šesticípé pravidelné hvězdy**. Santini se inspiroval v osazení gotických fiál a využil tuto inspiraci při navrhování lucerny. Ta opakuje šesticípý půdorys kaple, avšak hrany lucerny přesně nelicují s hranami kaple, nýbrž jsou lehce posunuty.

V celém prostoru je využita hra se světlem. Intenzita světla roste směrem k lucerně, která je hlavním zdrojem světla v horní části kaple. Dominantním prvkem kaple je **šesticípá hvězda**. Motiv šesticípé hvězdy najdeme v celé kapli, například na klenbě kaple a lucerny jsou umístěny dvě různě veliké hvězdy. Šesticípé hvězdy svým průnikem tvoří hvězdu dvanáctícípou, což odkazuje k dvanácti hvězdám na svatozáři **Panny Marie**. Symbolika čísla šest a jejího násobku odkazuje i k dalším souvislostem, např. stvoření

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 132.

¹⁰⁹ BUKAČOVÁ, Irena. *Kaple s hvězdou: kaple Jména Panny Marie v Mladoticích*. V Mariánské Týnici: Nadační fond Mariánská Týnice, 2010. ISBN 978-80-87185-12-4, s. 33.

¹¹⁰ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 251.

¹¹¹ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 129.

světa či dvanáct mnichů zakládajících plaský klášter.¹¹² Interiér kostela je vyzdoben sloupy řádu iónského, tzv. ženský sloh tak odkazuje k mariánskému pojetí. Pilastry jsou kromě typické voluty dozdobeny také zlatou šesticípou hvězdou.

Autorem freskové výzdoby v kupolích kaple a lucerny je **Antonín Pink**. Antonín Pink byl rakouský malíř patřící k cisterciáckému řádu **kláštera Zwettl**.¹¹³ Pink se stal jakýmsi dvorním malířem Eugena Tytla. Především pro plaský klášter zhotovoval freskové výzdoby. Pro mladotickou kapli vytvořil freskovou výzdobu kupole. Vyhotoval dvanáct oválných figurálních medailonů cisterciáckých světců s Pannou Marií, např. sv. Bernarda, sv. Štěpána či sv. Albericha. Antonín Pink také vytvořil fresku na klenbě lucerny kaple. Freska ve tvaru šesticípé hvězdy nese motiv ducha svatého, který se vznáší v podobě holubice. Oltářní stěna se skládá z bohatě vyřezávaného drobného ciboriového oltáře. Nad ním visí obraz Panny Marie, jíž kladou dva andělé na hlavu korunu jako královně nebes.¹¹⁴ Samotný obraz Panny Marie zasazený v oltáři je dílo **Petra Brandla**. **Obraz Panny Marie v půlměsíci** byl několikrát přemalován, proto není možné se stoprocentní jistotou doložit, zda dnešní podoba obrazu je ta, která vzešla z palety barokního malíře. Panna Marie, oděna v modrém plášti a červeném rouchu, stojí na obraze se sepnutýma rukama a kolem hlavy jí září dvanáct hvězd.¹¹⁵

---

¹¹² Kaple Jména Panny Marie (Mladotice). *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2021-5-12]. Dostupné z:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Kaple_Jména_Panny_Marie_\(Mladotice\)#Interiér](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kaple_Jména_Panny_Marie_(Mladotice)#Interiér)

¹¹³ BUKAČOVÁ, Irena. *Kaple s hvězdou: kaple Jména Panny Marie v Mladoticích*. V Mariánské Týnici: Nadační fond Mariánská Týnice, 2010. ISBN 978-80-87185-12-4, s. 7.

¹¹⁴ BUKAČOVÁ, Irena. *Kaple s hvězdou: kaple Jména Panny Marie v Mladoticích*. V Mariánské Týnici: Nadační fond Mariánská Týnice, 2010. ISBN 978-80-87185-12-4, s. 7.

¹¹⁵ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 252.

5 HOSPODÁŘSKÉ DVORY PLASKÉHO KLÁŠTERA

Klášterní dvory plaského kláštera, tzv. **gragie**, skupoval plaský klášter od počátku dob své existence. Kolem některých dvorů postupně mniši budovali vesnice, jiné vesnice vlivem působení plaských cisterciáků zanikly a nahradily je ony gragie. V průběhu dějin byly některé dvory na čas spravovány rychtou blízkých vesnic či šlechtici, většinou však byly nakonec navraceny zpět pod patronát plaského kláštera. Na nádvořích mnohých z těchto dvorů byly zřizovány malé vodní plochy. Díky dostatku vody mohli mniši ve dvorech chovat také hospodářská zvířata, ke dvorům byly například přistavěny ovčiny.

Většina dvorů vznikala v období pozdního středověku, avšak přestavby v uskutečněné v 18. století jim přirklly barokní háv, který byl dvorům dodnes zachován. Na jejich přestavbě se podíleli významní stavitelé, kteří pracovali ve službách kláštera. Právě Santinimu je připisováno autorství **dvorů Hubenov a Kalec**, kterým se věnuji v následujících dvou podkapitolách.

5.1 HOSPODÁŘSKÝ DVŮR KALEC

Dvůr Kalec spadá do mikroregionu Plasko. V původní vsi se vystřídalo v držení mnoho šlechtických rodů. Klášterní dvůr ve vsi vznikl roku 1346, založil jej **opat Jakub Mikuláš z Mladotic**. Natrvalo byl Kalec předán do správy plaského kláštera až po bitvě na Bílé hoře, poté co byl zkonfiskován statek **Adama Údrčského z Údrče**.¹¹⁶ Za známého **opata Eugena Tytla** došlo ke kompletní přestavbě dvora do barokní podoby, přičemž Tyttl zrušil starou ves a pozemky zrušené vsi připojil ke dvoru, nechal obnovit starý mlýn a nechal vystavět kapli sv. Markéty. Osadníci, kteří vlastnili původní pozemky v okolí, pracovali ve dvoře pro plaský klášter jako robotníci.

Areál dvora se skládá z několika částí – zámeček, západní krátké křídlo, stodola, severní dlouhé křídlo, východní dlouhé křídlo a jižní krátké křídlo. Areál byl uzavřený, připomínal venkovské panské sídlo. Přestavba dle návrhů **Jana Blažeje Santiniho Aichla** proběhla v letech 1710 až 1716.¹¹⁷ Půdorys dvora tvoří tvar rozevřeného písmene V. Největším objektem celého dvora je **zámeček**, který stojí ve vrcholu tohoto uzavřeného dvorce. Trojkřídlý zámeček je patrový a patří k němu ještě tři patra sýpek. V prvním patře

¹¹⁶ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 72.

¹¹⁷ Kalec. *Putování za Santinim* [online]. [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://www.santini.cz/cz/plzensky-kraj/kalec>

zámku je vsazena kamenná deska se znakem **opata Fortunáta Hartmana**, znak je doplněn rokem 1769, jelikož toho roku byly provedeny další opravy areálu, které však již neřídil Santini.¹¹⁸ V záměčku bylo původně dvanáct místností, z toho obytných bylo sedm ložnic.

Raritou dvora jsou sluneční hodiny, které ukazují čas pouze v létě, jelikož jsou vsazené do průčelí, které směřuje k severovýchodu. Součástí dvora byla také **kaple sv. Markéty**, která byla patronkou úrody a dobrých žní. Po stranách přiléhaly ke kapli dva prostory sloužící k reprezentačním a shromažďovacím účelům. Vstupovalo se do nich z nádvoří chodbou ve tvaru kříže. Na staré vedutě jsou dále vyobrazeny mléčnice, které byly zbourány v roce 1839.¹¹⁹ Stejně jako ostatní majetek plaského kláštera i dvůr Kalec byl po roce 1785 zkonfiskován, přesto je dvůr dodnes využíván k hospodářským účelům. Nebylo tomu tak v celém průběhu dějin, mezi lety 1805 a 1828 fungoval Kalec jako továrna na suknu a jeho hospodářský význam byl potlačen.

Do roku 1948 se hojně střídali majitelé dvoru, následně byl dvůr znárodněn a majetkem státu zůstal až do roku 1989. Po revoluci měla dvůr v nájmu obec Žihle a dvůr byl postupně opraven. Do nedávné doby dvůr majetkem společnosti **Dvůr Kalec s.r.o.**¹²⁰ Dnes je dvůr v soukromém vlastnictví.

5.2 HOSPODÁŘSKÝ DVŮR HUBENOV

Dvůr Hubenov leží severovýchodně od obce Kralovice. Jeho přírodní hranicí se stala oblast nazývaná Královská hora. V této oblasti byly založeny ve středověku dvě vsi Hubenov a Hradecko.

Ves, jejíž původní název nebyl Hubenov, nýbrž **Královská hora**, byla založena roku 1337 právem zákupním.¹²¹ Jméno Hubenov si vysloužila nová osada, která byla vystavěna opatem Tyttlem, jelikož byla ves málo výnosná. V témže roce **opat Petr z Kralovic** nechal vyklučit část lesa. Místní osadníci nemuseli pět let odvádět feudální rentu. Opat Petr obdržel dědičnou rychtu a svobodný lán. 14. a 15. století bylo pro ves

¹¹⁸ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 321.

¹¹⁹ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažej Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 74.

¹²⁰ ROŽMBERSKÝ, Petr. *Dvory plaských cisterciáků*. Plzeň: Petr Mikota, 1999. Zapomenuté hrady, tvrže a místa (Petr Mikota). ISBN 80-902692-1-4, s. 43.

¹²¹ ROŽMBERSKÝ, Petr. *Dvory plaských cisterciáků*. Plzeň: Petr Mikota, 1999. Zapomenuté hrady, tvrže a místa (Petr Mikota). ISBN 80-902692-1-4, s. 53.

Hubenov těžkou zkouškou. Během husitských válek se ves dostala do držení pánů katolického vyznání a následně ves zcela zanikla. Pustiny, která po zaniklé a zbourané vsi zůstala, se ujala **obec Kaceřov**.¹²² Kaceřovští zpustlé území zvelebovali a na tomto území hospodařili společně s obyvateli obce Sechutice a Kralovice. Pozemky obce Hubenov byly vráceny do správy plaského dvora v roce 1623.¹²³ Až se zvolením Evžena Tyttla do čela plaského kláštera došlo k rozkvětu obce. Opat zde nechal vystavět jeden tucet stavení, do kterých nastěhoval poddané z okolí. Jenže ves byla opět zrušena, kvůli její nevýnosnosti a na jejím místě byl vystavěn dodnes stojící vrchnostenský dvůr a obyvatelé vesnice byli opět přestěhováni.

Základní kámen hospodářského dvora byl položen v roce 1726.¹²⁴ Dvůr byl vystavěn na půdorysu kosočtverce. Stejně jako u dvora Kalec, i dvůr Hubenov má ve vrcholu pravidelné plochy vystavěný šestiboký zámek. Od zámečku vybíhaly hospodářské budovy - chlévy a obytné prostory pro čeledíny. Na protilehlé straně dvora byla vystavěna šestiboká sýpka, na níž navazovala budova ovčína s dalšími užitkovými prostory. Je zřejmé, že právě šestiboké stavby zde jsou typickým prvkem Santiniho architektury.

Další typické Aichlovy architektonické prvky najdeme v celém jejím objektu. Jedná se o jednoduché fasády zdobené štukovými rámy, korunní římsy. Hlavním rysem je konický klenák pětibokého tvaru v kompozici hlavního portálu a v dalších portálech stodoł.¹²⁵

Stavba samotná byla dokončena v roce **1734**, což dokládá letopočet, který nalezneme na středovém štítu na stále barokně laděném jižním křídle dvora. Interiéry jako takové však byly dokončeny později, až během provozu dvora. Ani v tomto dvoře

¹²² **Obec Kaceřov** (dříve Kacerov) leží v Plzeňském kraji nedaleko Plas. První zmínka o obci pochází z roku 1376. Kaceřov byl na čas ve správě plaského kláštera, později připadl do vlastnictví Kolovratů z Libštejna. Nejvýznamnějším vlastníkem byl Florián Gryspek, ten získal jej získal v roce 1540. Kaceřov se stal rodovým panstvím a centrem Gryspekova panství. Po roce 1632 se jeho držení opět ujal plaský klášter, po zrušení plaského kláštera roku 1785 spravoval obci Náboženský fond, následně byla předána do rukou Metternichů. V roce 1942 byla obec přejmenována na Kaceřov. Dominantou obce byl zámek vystavěn v duchu italské renesance Floriánem Gryspekem v místech původní středověké tvrze. V 19. století byl objekt degradován na sýpku, v roce 1912 vyhořel. V devadesátých letech minulého století byl zámek vrácen potomkům a momentálně je zámek postupně restaurován.

Zdroj: BUKAČOVÁ, Irena, Jiří FÁK a Karel FOUĐ. *Severní Plzeňsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1996. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-1-4, s. 42 – 44.

¹²³ ROŽMBERSKÝ, Petr. *Dvory plaských cisterciáků*. Plzeň: Petr Mikota, 1999. Zapomenuté hrady, tvrže a místa (Petr Mikota). ISBN 80-902692-1-4, s. 53.

¹²⁴ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 58.

¹²⁵ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 61.

nechyběla kaple. Místní pětiboká kaplička byla zasvěcená **sv. Eugenii**. Pětiboký půdorys je u paty kaple proměněn v kruh a vloženu baldachýnovou konstrukcí přípor, které vynášejí římsu.¹²⁶

Po zrušení kláštera postihl dvůr podobný osud jako ostatní budovy plaského kláštera. Objekt byl rozprodán, dvorské pozemky byly pronajaty okolním hospodářům, během správy Metternicha byl dvůr dokonce přestavěn na bytové jednotky a o jeho okolí se nikdo nestaral.

Ve 12. století zachvátil Hubenov dvojí požár. Po prvním požáru roku 1927 byl zámek opět částečně přestavěn a opraven. O pět let později v roce 1932 propukl ve dvoře další požár a zasáhl především ovčín.¹²⁷ Ovčín zůstal v havarijním stavu dalších třicet let, nakonec byl přebudován na drůbežárnu.

Na konci 20. století statek koupil **dvůr Hucul** a místo bylo využito pro chov vzácných koní. Následně se dostal dvůr do rukou soukromníků, kteří se především zaměřili na opravy a jeho rekonstrukci. S posledními majiteli se opět do dvora vrátil chov koní. Kromě chovu ořů pořádají majitelé ve dvoře turistické prohlídky a pěstují bio ovoce, které ve dvoře prodávají.

Jak uvádí **paní doktorka Irena Bukačová** ve své publikaci **Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku**: „*Ve svém celku je hubenovský dvůr vynikající architektonickou realizací, která v kategorii hospodářských areálů patří nepochybně k nejvýznamnějším výkonům v rámci architektury evropského baroka. I proto je zřejmě nejvýznamnější barokní stavbou tohoto typu v celém našem památkovém fondu.*“¹²⁸

---

¹²⁶ HORYNA, Mojmir, Irena BUKAČOVÁ a Viktor KOVAŘÍK. *Dvory plaského kláštera: Zkrácený stovebně historický průzkum dvorů Lednice, Lomany, Sechutice, Kalec, Rohy, Hubenov, Olšany*. Mariánská Týnice.

¹²⁷ ROŽMBERSKÝ, Petr. *Dvory plaských cisterciáků*. Plzeň: Petr Mikota, 1999. Zapomenuté hrady, tvrže a místa (Petr Mikota). ISBN 80-902692-1-4, s. 54.

¹²⁸ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 61.

6 KLADRUBSKÝ KLÁŠTER

Kladrubský klášter leží nedaleko města Stříbro na Tachovsku, v minulosti patřil **benediktinskému církevnímu řádu**, dnes je v majetku **Památkového ústavu**, vedený jako Národní kulturní památka a je vyhledávanou turistickou destinací. Každý rok se v klášteře koná festival vážno hudby Kladrubské léto. Ve středověku bylo toto místo významným centrem hospodářským, kulturním i náboženským. Klášter stojí na kopci nad řekou Úhlavkou a krajinu zdobí především budova kostela, který ke klášternímu komplexu patří. Právě ona budova kostela vznikla dle návrhů **Jana Blažeje Santiniho Aichla**.

6.1 HISTORIE KLADRUBSKÉHO KLÁŠTERA

Historie kladrubského kláštera sahá až do 12. století, konkrétně do roku 1115, kdy byl založen **knížetem Vladislavem I.** a jeho manželkou **Richenzou z Bergu**.¹²⁹ Do kláštera byl nastěhován benediktinský řád, který byl znám díky svému hospodaření a rozšiřování vědomostí, čímž vyhovoval záměrům Vladislava I. Ten chtěl vytvořit v této oblasti centrum šíření vědy a kultury. Kladruby také byly strategickým místem pro knížete při jeho cestách do sousedních zemí, jelikož město leželo na **tzv. Norimberské stezce**. Dle pověsti bylo založení kláštera dílem zázraku. Stručně tuto pověst představuje Nikola Šáchová na webových stránkách Tachovsko.com: „*V dávných dobách vedla územím dnešních Kladrub stezka, po které se vydal i německý biskup Volfgang směřující do Prahy. Náhoda tomu chtěla, že se kolo vozu poškodilo o výmol a biskup si během čekání ukrátil chvíli spánkem. Ve snu se mu zjevila Panna Marie a vyjevila budoucnost, že na místě bude vystavěn klášter s kostelem jím zasvěceným.*“¹³⁰

Klášter se těšil velké přízni šlechty i panovníků, kteří sem jezdili za odpočinkem i za lovem. Roku 1233 byl vysvěcen románský chrám, který měl podobu **trojlodní baziliky**. Ta byla ve 14. století přestavěna v gotickém stylu a její podoba byla znovu změněna na počátku 16. století. Roku 1234 pak společně s plským klášteřem byly Kladruby vyzvány **papežem Řehořem IX.** k vytvoření kapituly.¹³¹ Dějiny kláštera

¹²⁹ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 93.

¹³⁰ ŠÁCHOVÁ, Nikola. Klášter Kladruby. *Tachovsko* [online]. c2013 [cit. 2021-6-17]. Dostupné z: <https://www.tachovsko.com/klaster-kladruby.html>

¹³¹ NOVÁČEK, Karel a Jan ADÁMEK. *Kladrubský klášter 1115-1421: osídlení, architektura, artefakty*. V Plzni: Fakulta filozofická Západočeské univerzity, 2010. ISBN 978-80-87271-18-6, s. 12.

z následujícího století pocházejí pouze ve fragmentech, naopak 15. století se silně vepsalo do tváře kladrubské krajiny.

Dosavadní prosperitu kláštera pozastavily husitské bouře, a také jeho rozpory s **Václavem IV.** Václav IV. vyhlásil ekonomickou blokádu kláštera, omezil právní postavení města, sekularizoval jeho majetek pod správu **Václava Králíka z Buřenic**.¹³² Klášter měl být úplně zrušen a jeho majetek měl být použit k zřízení nového biskupství pro západní Čechy, čímž chtěl Václav IV. oslabit vliv **arcibiskupa Jana z Jenštejna**.¹³³ S touto událostí je také spojován **generální vikář pražského arcibiskupa Jan z Pomuku** (sv. Jan Nepomucký), který měl zmařit plány Václava IV. na zrušení kláštera, za což byl umučen. Jan měl v nepřítomnosti krále po smrti opata urychleně zvolit nového, aby král nemohl zasáhnout. Václav IV. svůj hněv obrátil proti Janu Nepomuckému a nechal jej utopit ve Vltavě.

Roku 1421 byly Kladruby 1421 husitským **vojevůdcem Janem Žižkou z Trocnova** a řeholní mniši se zachránili útekem, azyl našli v **klášteře sv. Jimrama v Řezně**.¹³⁴ Řeholníci se vrátili zpět o čtrnáct let později a tím začalo období obnovy kláštera

a restitucí jeho majetku. Klášter se i tak stále potýkal s velkými obtížemi. V monografii „Kladrubský klášter“ od Karla Nováčka a Jana Adámka jsou shrnuty dějiny 16. století popsány následovně: *„V roce 1525 došlo pod vlivem zpráv o německé reformaci a povstání na řadě jiných panství v Čechách k neúspěšnému pokusu kladrubských poddaných o dobytí kláštera, přičemž kladrubští měšťané zůstali loajální opatovi, možná kvůli hospodářským výhodám, které klášter městu předtím zajistil. ...Roku 1575 byl klášter vyplněn německým protitureckým kontingentem a opat Jan byl vojskem potupným způsobem odveče do Plzně...Roku 1590 budovy kláštera vyhořely tak důkladně, že byly delší dobu neobyvatelné a řeholníci byli nuceni se uchýlit do náhradního domu v městečku.*¹³⁵ Již tak náročné osudy kláštera ještě více podlomila třicetiletá válka a klášter opět musel čelit rabování a plnění.

¹³² NOVÁČEK, Karel a Jan ADÁMEK. *Kladrubský klášter 1115-1421: osídlení, architektura, artefakty*. V Plzni: Fakulta filozofická Západočeské univerzity, 2010. ISBN 978-80-87271-18-6, s. 12.

¹³³ Historie kláštera. *Kladruby* [online]. [cit. 2021-6-13]. Dostupné z: <https://www.klaster-kladruby.cz/cs/o-klasteru/historie>

¹³⁴ DRHOVSKÝ, Karel. *Kladrubský klášter*. Vyd. 2. Plzeň: Fraus, 2002. Památky (Fraus). ISBN 80-7238-192-X, s. 1.

¹³⁵ NOVÁČEK, Karel a Jan ADÁMEK. *Kladrubský klášter 1115-1421: osídlení, architektura, artefakty*. V Plzni: Fakulta filozofická Západočeské univerzity, 2010. ISBN 978-80-87271-18-6, s. 13.

Teprve po třicetileté válce začalo období prosperity. Do čela kláštera se postavil opat **Matouš Roman Platzer**, který se především angažoval ve stavebním, kulturním, pastoračním i hospodářském odvětví. 13. listopadu 1653 byla slavnostně otevřena hrobka Vladislava I. a jeho ostatky byly přeneseny do nové hrobky v bazilice.¹³⁶ Po nástupu nového **opata Maura Fintzguta** byla zahájena zásadní a monumentální přestavba opatského chrámu, konventu i prelatury v barokním stylu. Ke klášteru byly připojeny také nově vzniklé hospodářské dvory. Právě v tomto období se na přestavbě angažuje **Jan Blažej Santini-Aichl**. Přestavba chrámu proběhla ve třech etapách. Mezi lety 1714 a 1716 bylo přestavěno trojlodí a následně byla vybudována kopule nad křížením.¹³⁷ V poslední etapě byla pozornost věnována především interiéru.¹³⁸ Roku 1716 sepsal Santini atestaci pro opata Fintzgutha, která byla stěžejní pro čerpání příspěvků na stavbu z tzv. solní poklady.¹³⁹ Hrubé stavby byly dokončeny v roce 1723 a o tři roky později, konkrétně 1. prosince 1726, byl chrám slavnostně vysvěcen.¹⁴⁰ Aichl při přestavbě maximálně využíval starou konstrukci, zachoval románské obvodové zdi i větší část mnišského chóru. Podle Santiniho plánů měla být ještě vystavěna nová budova konventu na půdorysu trojúhelníku. **Opat Josef Sieber** si zvolil projekt **Kiliána Ignáce Dientzenhoffera**, podle něhož byl vybudován čtyřkřídlý palácový objekt.¹⁴¹

Kladrubský klášter postupně dostal stejné prestiže, kterou měl v počátcích své existence, avšak roku 1785 byl **Josefem II.** zrušen, jeho inventář byl rozprodán a klášter spadl do správy náboženského fondu. Klášter fungoval jako vojenská nemocnice, invalidovna či skladiště střelného prachu. Roku 1825 získal klášter **polský maršál Alfréd Windischgrätz**¹⁴², jehož působení mělo na místo neblahý dopad. Windischgrätz zde zřídil pivovar, který záhy vyhořel, dále dal vyházet rakve mnichů z klášterní krypty a nechal v ní zřídit rodinnou hrobku. Většinu interiérů nechal přebudovat na byty a východní křídlo přestavěl na knihovnu. Od roku 1945 se klášter stal majetkem státu, spravuje jej **Státní památkový ústav v Plzni**, který se snaží o restaurování budov kláštera

¹³⁶ NOVÁČEK, Karel a Jan ADÁMEK. *Kladrubský klášter 1115-1421: osídlení, architektura, artefakty*. V Plzni: Fakulta filozofická Západočeské univerzity, 2010. ISBN 978-80-87271-18-6, s. 13.

¹³⁷ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 283.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ Solní pokladna vznikla roku 1630 smlouvou uzavřenou mezi Svatým stolcem a Českým královstvím. Jednalo se o náhradu ze strany státu za odcizený církevní majetek. Zdroj: *Církev. Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2021-6-13]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/C%C3%ADrkev>

¹⁴⁰ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 283:

¹⁴¹ <https://www.klaster-kladruby.cz/cs/o-klasteru/historie>

¹⁴² DRHOVSKÝ, Karel. *Kladrubský klášter*. Vyd. 2. Plzeň: Fraus, 2002. Památky (Fraus). ISBN 80-7238-192-X, s. 2.

a přizpůsobuje jeho interiéry turistickému ruchu. V roce 2000 byla z iniciativy Památkového ústavu znovu v klášteře zřízena farnost a symbolicky se do něj vrátili benediktýni.¹⁴³

6.2 KLÁŠTERNÍ KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE, SVATÉHO WOLFGANGA A SVATÉHO BENEDIKTA

Kostel Nanebevzetí Panny Marie nebyl vždy monumentální barokní stavbou, která vznikla dle plánů Jana Blažeje Santiniho Aichla. Ve 13. století v klášterním areálu stála **románská trojlodní bazilika** s třemi apsidami, postupem času však budova ztrácela na kráse, a tak byl projekt přestavby kostela zadán Santinimu samotným **opatem**. Dílo zadal **Maurus Fintzguth** v roce 1711. Základní kámen byl položen roku 1712 a stavba pokračovala až do roku 1726. Jan Sedlák ve své monografii o Santiniho architektuře charakterizuje přestavbu baziliky následovně: „*Stavba konventního chrámu postupovala od západu k východu, přičemž na románském půdoryse vyrůstala nová architektura s různou mírou využití starých zdí. Dispozice a měřítko románské památky byly v hlavních rysech respektovány, rozdílly vznikly hlavně celkovým posunutím kostela k východu, zbouráním východních věží a jejich nahrazením kupolí a připojením trojlistého závěru.*“¹⁴⁴

Klášterní chrám je situován v severní části areálu a je oproti jiným stavbám položený výš. Kostel stojí na půdorysu latinského kříže a je ukončen trojlistým závěrem, který symbolizuje **Nejsvětější trojici**. Západní vstupní průčelí je bohatě zdobeno gotickým opěrným systémem. V nice štítu pak apsidu zdobí barokní skulptura Panny Marie s Ježíškem, která je obklopena fiálami. Na spodní stranu opěrných oblouků je vsazen motiv lilii, které taktéž odkazují k Panně Marii, jelikož právě lilie je symbol čistoty a nevinnosti boží rodičky, a také byla květinou sv. Benedikta. Průčelí je zakončeno benediktinským křížem.

Kupole kostela s lucernou má na vrchu posazenou zlatou mariánskou korunu, coby odkaz k Panně Marii, královně nebes. Koruna nepředstavovala pouze Ježíšovu matku, ale také korunu církve, a také knížecí korunu, která odkazuje k fundaci kláštera panovníkem a k nejstaršímu panovnickému rodu v Čechách, tedy Přemyslovcům. Vnitřní

¹⁴³ DRHOVSKÝ, Karel. *Kladrubský klášter*. Vyd. 2. Plzeň: Fraus, 2002. Památky (Fraus). ISBN 80-7238-192-X, s. 2.

¹⁴⁴ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 94.

výzdoba kupole je tvořena pilastry a freskou s motivem **Nanebevzetí Panny Marie**, na níž odevzdává Kristus Panně Marii žezlo.¹⁴⁵ Přímo pod kupolí je do dlažby vsazena bronzová osmicípá hvězda lemovaná třemi hvězdami z šedého, červeného a kombinovaného kamene.

Interiér kostela je rozdělen do čtyř částí, kterými jsou hlavní loď, presbytář a dvě boční lodě. Zdi a stropy kostela jsou bohatě zdobené římsami, arkádami, valenou klenbou s lunetami, a také klenbou žebrovou, jejíž síťový a **hvězdnicový motiv** se opakuje v celém chrámu. Architektonickou výzdobu doplňuje sakrální výbava kostela, jejíž většina pochází taktéž ze Santiniho dílny. Architekt vytvořil návrh hlavního oltáře, chórové lavice, bočního oltáře v kněžišti, kazatelny či skříně varhan. **Barokní kazatelna** svým půdorysem sférického trojúhelníku představuje Nejsvětější trojici. Nad kazatelnou se tyčí baldachýnová koruna se zlatou zeměkoulí na její špici, kolem níž šlehají plameny víry. V bočních apsidách stojí dva gotizující oltáře, přičemž v oltáři v severní apsidě jsou uloženy ostatky knížete Vladislava I. Plastickou výzdobu apsid měl na starost **sochař František Adámek st.**¹⁴⁶

O sochařskou výzdobu kostela se postaral **Matyáš Bernard Braun**, zatímco malířskou zastupuje dvacet fresek s motivem mariánské legendy, které zdobí hlavní loď kostela. Výmalbu mnišského chóru pak reprezentují fresky s námětem veršů **Te Deum laudamus.**¹⁴⁷ Všech dvacet fresek je dílem **malíře Cosmy Damiána Asama** z roku 1726.¹⁴⁸ Zajímavým prvkem kostela jsou dvě kamenné kropenky, které stojí v hlavní lodi a při pohledu do nich se ve vodě zrcadlí interiér kostela, a to především presbytář s oltářem.

6.2.1 PRESBYTÁŘ A OLTÁŘ KOSTELA

Dominantou celého kostela je **trojlistý presbytář s barokním oltářem**. Klenba presbytáře je tvořena štukovými žebry, které ve středu tvoří obrazec liliového kříže. V obrazci je vepsána zkratka hesla sv. Benedikta. Na klenbě mezi rameny kříže jsou

¹⁴⁵ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 101.

¹⁴⁶ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 104.

¹⁴⁷ „Tebe bože chválíme“ je latinský slavnostní hymnus, jehož autorem je sv. Ambrož. Používá se jako modlitba o neděli a o svátcích a také jako denní modlitba. Zdroj: Te Deum laudamus. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2021-6-12]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Te_Deum_laudamus

¹⁴⁸ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 291.

nasazeny deseticípé hvězdy, přičemž jedna z hvězd zasahuje částečně do klenby **mnišského chóru** a oba prostory se tak prolínají. V kněžišti byla využita hra světla, stejně jako ve všech Aichlových stavbách. Inspiroval se gotickou prací se světlem. Do kněžiště byl příliv světla dodáván velkými lomenými okny za oltářem.

Monumentální **hlavní oltář** měří celých osmnáct metrů a sám o sobě svým tvarem připomíná průřez gotickou katedrálou. Hlavní část oltáře tvoří skulptura **Panny Marie v mandorle obklopené putti**.¹⁴⁹ Socha pochází z roku 1890 a je kopií obdobné sochy z **Norimberku** z roku 1500. Nad mandorlou byla posazena koruna, avšak ta byla odstraněna ke konci minulého století. Koruna tematicky ladila s korunou na vrchu lucerny, a také s korunou na kazatelně. Vrchní část oltáře je vyplněna křížem s ukřižovaným Ježíšem Kristem, kolem kříže jsou umístěni andělé a čtyři evangelisté s heraldickými štíty a liliemi. Celou výzdobu oltáře završují lilie na konci fiál. Spodní část oltáře zaujímají čtyři postavy světců, kterými jsou **sv. Benedikt, Panna Marie a sv. Wolfgang**. Autorství oltáře je přisuzováno Braunovým žákům, především **Řehoři Thénovi a Jiřímu Františkovi Pacákovi**.¹⁵⁰

---

¹⁴⁹ Těž amoret. Socha nahého dítěte v podobě andílka. Typický dekorativní prvkem barokní architektury. Zdroj: HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha: Mladá fronta, 1991. [ISBN 80-204-0205-5](#). S. 382.

¹⁵⁰ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 106.

7 PRAKTICKÁ ČÁST

V rámci praktické části mé diplomové práce jsem vytvořila koncept dějepisné olympiády napříč všemi ročníky základní školy či nižšího stupně víceletých gymnázií na téma **Barokní skvosty severního Plzeňska – dílo Jana Blažeje Santiniho Aichla**. Vycházela jsem jednak z konceptu dějepisných olympiád MŠMT,¹⁵¹ které se konají v rámci celé České republiky, a jednak z vlastní idey nového pojetí těchto soutěží, které je více aktivizující, zohledňující regionální dějiny a založené na žákově vlastní zkušenosti s tématem.

7.1 DĚJEPISNÁ OLYMPIÁDA V ČESKÉ REPUBLICE

Oficiální stránky NPI charakterizují dějepisnou olympiádu následovně: „*Dějepisná olympiáda (DĚO) je soutěž vycházející z obsahu vzdělávacího oboru dějepis v rámcových vzdělávacích programech a organizovaná jako cílevědomá vzdělávací aktivita založená na systematické práci s talentovanými žáky zejména 8. a 9. ročníků základních škol, 3. a 4. ročníků osmiletých gymnázií, 1. a 2. ročníků šestiletých gymnázií.*“¹⁵²

Dějepisná olympiáda vznikla ve formě celostátní akce v 60. letech minulého století a v letošním roce je pořádán jubilejní 50. ročník. Od roku 2014 je jejím garantem **Národní institut pro další vzdělávání**, dříve jím byl **Národní institut dětí a mládeže MŠMT**, ten však byl sloučen s výše zmíněným institutem.¹⁵³ Olympiáda má pouze jednu kategorii, ale je členěná na čtyři soutěžní kola – školní, okresní, krajské a celostátní, přičemž jednotlivá kola se liší náročností a jejich obtížnost se stupňuje, základem všech kol je znalostní test. Nejúspěšnější žáci postupují po jednotlivých kolech až do závěrečného celostátního kola. Toto kolo trvá pět dní a není založeno pouze na vyplňování testu, avšak žáci se také během této doby účastní exkurzí či obhajují své závěrečné práce. Soutěž se pořádá jednou ročně, její zadání je jednotné pro všechny základní školy a víceletá gymnázia v České republice. Každý rok je **téma olympiády** zaměřené jiným směrem. V minulých letech byla témata olympiád například věnována historii lékařství, vývoji a historii měst, životu Marie Terezie či dopravě.

¹⁵¹ Talentcentrum NPI ČR [online]. [cit. 2021-6-17]. Dostupné z: <https://www.talentovani.cz/>

¹⁵² Dějepisná olympiáda. Talentování.cz [online]. [cit. 2021-6-18]. Dostupné z: <http://vtp.talentovani.cz/dejepisna-olympiada>

¹⁵³ Dějepisná olympiáda. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2021-6-28]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjepisn%C3%A1_olympi%C3%A1da

7.2 METODIKA PRAKTICKÉ ČÁSTI

Téma školního kola mnou navržené dějepisné olympiády je **Barokní skvosty severního Plzeňska – dílo Jana Blažeje Santiniho Aichla**. Tato olympiáda je vytvořená pouze pro konkrétní základní školu, je vhodná pro všechny ročníky druhého stupně, jelikož je založená především na vlastní zkušenosti žáků a na částečném studiu nových poznatků o Santinim. Počet žáků, kteří se chtějí zúčastnit olympiády, je částečně omezený kapacitou tříd, maximální počet žáků by neměl přesáhnout počet 60, ale soutěže se může zúčastnit žák jakéhokoli věku v rámci **II. stupně ZŠ**, který se zajímá o zadané téma a jeho vášní je historie. Organizaci soutěže vede jeden z učitelů dějepisu s podporou kolegů, kteří žáky na soutěž pomohou připravit.

Pro olympiádu jsem určila jistá **pravidla**. Mým cílem bylo především motivovat děti, a pokud to bude možné i jejich rodiče, k poznávání našeho kraje. Aby se žáci mohli soutěže zúčastnit, musí navštívit alespoň dvě z šesti vybraných památek na severním Plzeňsku, soutěžící si mohou vybrat **plaský klášter, muzeum v Mariánské Týnici, kladrubský klášter, kapli v Mladoticích a dvory Kalec nebo Hubenov**. Tyto památky navštíví sami, pravděpodobně za doprovodu rodičů. Zájemci dostanou od pedagoga, který organizuje soutěž (dále jen organizátor), na vyžádání letáček s přehledem památek a s informacemi o nich. Dozvědí se tak, jaký je přístup do památky, kontakt, cena vstupného, zajímavosti, které je k prohlídce nalákají. O destinacích se žáci potřebné informace také mohou dozvědět z oficiálních webových stránek, na kterých si zároveň prohlédnou fotografie objektů. Před návštěvou vybrané památky žáci obdrží základní osnovu své badatelské práce, ve které bude uvedeno, čemu při prohlídce mají věnovat pozornost. Žáci se při prohlídce především zaměří na styl a koncepci Santiniho architektury, její hlavní znaky a charakteristické rysy.

Po návštěvě pamětihodností by žáci bezpečně měli poznat Aichlovy stavby a jejich typické prvky, kterými většina staveb disponuje. Získané informace žáci využijí při vypracování olympiády. Kromě návštěvy památek nabydou žáci znalosti samostudiem informačních zdrojů o životě Jana Blažeje Santiniho Aichla a o barokní architektuře. Studijní materiály obdrží žáci od svého učitele dějepisu, který si je vyžádá u organizátora soutěže. Materiály nejsou příliš obsáhlé, aby s nimi mohli pracovat všichni žáci od 6. do 9. ročníku.

V **soutěžní den** se žáci sejdou v jedné ze stanovených tříd, pokud počet soutěžících přesáhne počet 30, pak se soutěž bude konat ve dvou dnech, jelikož každý žák bude mít pro sebe jednu lavici. Nejvíce vhodná by byla velkokapacitní třída. Například na škole, ve které učím, je touto třídou multimediální učebna, jež pojme na 90 lidí a využívá se k pořádání seminářů, školení a výukových akcí. Ačkoli je v této třídě mnoho míst k sezení, místa jsou ve třídě nahuštěná a žáci od sebe nemají žádný odstup, který je u olympiády žádoucí, proto je počet žáků omezen.

Při vypracovávání olympiády žák sedí sám v lavici a pracuje pouze na svém testu. Žáci mají vycházet ze své vlastní předchozí zkušenosti a badatelské práce, proto při olympiádě samotné není povoleno pracovat s učebnicemi, sešity, mobilními telefony či materiály, které k tématu dostali. Na vypracování mají přesně jednu hodinu.

V **zadání olympiády** je obsaženo pět úkolů, které žáci musí splnit, aby úspěšně dokončili soutěž. Žáci mohou z těchto úkolů získat maximálně 48 bodů, přičemž pro úspěšné splnění olympiády je třeba cca 70% správných řešení, tedy 30 bodů. Jednotlivé úkoly jsou zaměřené na barokní gotiku a severoplzeňské památky, které byly vystaveny podle plánů Jana Blažeje Santiniho Aichla.

Je třeba ocenit všechny účastníky soutěže. Každý z účastníků obdrží certifikát o účasti na olympiádě, nejlepší tři žáci získají diplom s umístěním a cenu v podobě poukazu do knihkupectví, jelikož v žácích podporují čtenářskou gramotnost a zájem o literaturu. První místo obdrží poukázku na 800 Kč, druhé místo na 500 Kč a třetí místo na 300 Kč. Tři nejlepší z každé třídy se zúčastní výletu po vybraných Santiniho památkách, přičemž žáci se na výběru památek společně dohodnou a organizátor soutěže tento výlet zařídí.

7.2.1 JEDNOTLIVÉ ÚKOLY DĚJEPISNÉ OLYMPIÁDY

První úkol nazvaný „*Santini – setkání s géníem*“ je úvodním tématem k celé olympiádě a představuje formu asociogramu. Žáci do komiksové bubliny vycházející od jediné podobizny Jana Blažeje Santiniho Aichla doplňují informace o životě architekta. Informace k tomuto úkolu získají ze studijních materiálů, které obdrží od učitele. Text obsahuje základní milníky Aichlova života, jako jsou století působení, hlavní stylové zaměření, rodinný život, životní osudy, které formovaly jeho životní dráhu či jeho umělecké vzory. Za tento úkol žáci získají maximálně sedm bodů.

Druhý úkol „*Santini – první zadavatelé jeho staveb*“ je zaměřen na žákovu schopnost hledání chybných informací. V šesti větách o barokní gotice, jejíž nejvýraznější představitel byl právě Santini, jsou obsaženy chybné informace. Žáci volí, zda věty v tabulce jsou nebo nejsou chybné a dle zvolené odpovědi získají písmeno do výsledné tajenky, která obsahuje jméno prvního zadavatele Santiniho staveb, Wolfganga Lochnera, opata zbraslavského kláštera. Ač není zbraslavský klášter památkou severního Plzeňska, tak byla právě tato zakázka zlomová v Santiniho kariéře. Tento úkol obsahuje také druhou část, ve které žáci opraví jimi chybně zvolená tvrzení. Za tento úkol žáci obdrží až deset bodů.

Třetí úkol je především zaměřený na Santiniho zálibu v kabale a sleduje symboliku čísla šest, které se často objevuje v Santiniho architektuře. V úkolu žáci vyplňují tabulku s otázkami, na které odpovídají. Za tento úkol mohou získat čtyři body. Úkol sleduje také všeobecné znalosti žáků o historické symbolice.

Úvodní úkoly vycházely především ze znalostí žáků, **čtvrtý úkol** „*Santini – typické znaky jeho architektury*“ kombinuje metodou rozřazování jednak znalostí a jednak vlastní zkušenost dětí. Žáci při svých návštěvách památek pozorovali znaky a typické prvky barokně-gotické Santiniho architektury a zároveň si o této problematice také nastudovali informace. Aby správně splnili tento úkol, je třeba, aby tyto dvě složky propojili. Samotný úkol je věnovaný znakům Aichlovy architektury, dle kterých jeho stavby lze zaručeně poznat. Žáci jednotlivé předložené pojmy rozřadí do dvou sloupců, přičemž do prvního zařadí ony typické znaky barokní gotiky a do druhého zařadí ostatní prvky, které patří k jiným slohům. Za tento úkol žáci získají až dvanáct bodů.

Pátý úkol „*Santini – jeho památky*“ je zaměřen na znalost Santiniho památek na severním Plzeňsku. Vytvořila jsem zmenšenou podobu dvoustrany v turistickém albu, ve kterém jsou nalepeny fotografie českých pamětihodností. Šest z nich patří k dílu Jana Blažeje Santiniho Aichla, tři z nich nikoliv. Žáci vyberou, které památky patří k Aichlovu dílu, tyto památky také pojmenují. Ač všech šest památek pravděpodobně nenavštívili, již se s nimi setkali při výběru své návštěvy Santiniho památek. Zbylé památky z alba vyškrtají. Úkol může být ohodnocen maximálně patnácti body.

Poslední úkol „*Santini – moje návštěva*“ zahrnuje mapu české republiky a je přímo zaměřen na vlastní zkušenost žáků a jejich návštěvu jedné z Santiniho památek. Žáci na mapě severního Plzeňska vyznačí místo, které navštívili, a následně do textového

pole pod mapu napíše, stěžejní informace, které si ze své návštěvy památky pamatují.
Za tento úkol získají maximálně čtrnáct bodů.

ZÁVĚR

Region severní Plzeňsko je velice bohatý svou dávnou i blízkou historií. Jednotlivé epochy definovaly jeho dnešní podobu a dodnes tam nalezneme jejich pozůstatky. Jednou z mnoha významných dějinných období bylo také působení Jana Blažeje Santiniho-Aichla na Kralovicku, Plasku a Tachovsku. V 18. století byly dle jeho návrhů vystavěny a rekonstruovány monumenty jako plaský klášter, Mariánská Týnice či kladrubský klášter. I přesto tomuto tématu není ve výuce věnovaná větší pozornost. Obecně vzato jsou regionální dějiny poněkud potlačeny a žáci nemají přehled o historii okolí svého bydliště.

Uvědomuji si, že prostor ve výuce pro regionální dějiny není dostačující, proto jsem se zaměřila na možnost vložení regionálních dějiny do výuky jiným způsobem, nikoli v rámci hodin dějepisu, ale pomocí dějepisné olympiády. Téma práce, které jsem zvolila na základě vlastních preferencí a zájmů, jsem tedy vztáhla jak k teoretické části předkládané práce, i k praktické části. Pro pochopení Santiniho výuky jsem vybrala pět dle mého názoru podstatných památek, kterým je věnována podstatná část práce.

Teoretická část zaměřená na Santiniho díla je souhrnem poznatků o severoplzeňských Aichlových památkách, konkrétně o plaském klášteře, Mariánské Týnici, kladrubském klášteře, kapli v Mladoticích a dvou hospodářských dvorech – Kalci a Hubenovu. Pokusila jsem se vybrat stěžejní body a sepsat je do jakéhosi přehledu, který není příliš náročný a dal by se použít jako studijní materiál pro žáky základní školy, kteří by měli zájem se o barokní gotice dozvědět více, a zároveň je tento souhrn dostatečně obsáhlý a obsahoval veškeré podstatné informace o pěti, mnou vybraných památkách, Santiniho životu a barokní gotice. Vytvoření tohoto přehledu bylo jedním ze zadaných cílů, který jsem si v úvodu práce stanovila.

Při úvahách, jak naplnit didaktické cíle své absolventské práce, jsem dospěla k tomu, že návrhy dílčích aplikací pro hodiny dějepisu nejsou ideálním řešením. Toto kulturně-historické téma je přece jen výrazně regionální a z hlediska výstupů formulovaných v současném kurikulu také jednoznačně nadstandardní. Proto jsem vytvořila návrh dějepisné olympiády, kterou je ovšem možné použít přímo v praxi a která nikterak nekopíruje dějepisnou olympiádu pořádanou Národním institutem pro další vzdělávání. K soutěži jsem také vytvořila metodický návod, který by každému učiteli, který mi tuto metodu chtěl využít, jistě pomůže s jejím uskutečněním. Zároveň jsem propojila regionální dějiny do výuky dějepisu nejen pouhým soutěžením,

ale i nutností navštívit architektonické skvosty, které nabízí severní Plzeňsko. Žáci jsou tvůrci svého poznání, jelikož jednou z podmínek účasti na olympiádě je návštěva alespoň dvou z pěti památek. Žáci tedy pouze nebadají v předloženém studijním materiálu, ale Santiniho architekturu si prohlédnou na vlastní oči a seznámí se jejími charakteristickými rysy.

Při zpracování diplomové práce jsem si zpřehlednila dostupné informace o regionální Aichlově architektuře, zároveň jsem prohloubila poznatky o dějinách regionu, které byly především řízené dvěma církevními řády – cisterciáky a benediktýny, kteří spravovali plaské a kladrubské panství. Také jsem vyzorovala potřebu změny vzdělávacích soutěží, které se zaměřují pouze na reprodukci naučených poznatků. V neposlední řadě jsem vytvořila pracovní list, který mohu využít ve výuce dějepisu, buďto v rámci osmé třídy vzdělání, jako prohlubující učivo o barokní architektuře pro zvědavé žáky, nebo jako skutečnou soutěž napříč ročníky pro zájemce, kteří mají v oblibě historii a české památky.

RESUMÉ

The region of northern Pilsen is very rich in its ancient and near history. The individual epochs defined its present form and to this day we can find their remains there. One of the many important historical periods was also the work of Johann Blasius Santini-Aichel in the Kralovice, Plasy and Tachov regions. In the 18th century, monuments such as the Monastery of Plasy, Mariánská Týnice and the Monastery of Kladruby were built and reconstructed according to his designs. Despite this, not much attention is paid to this topic in teaching. In general, regional history is somewhat suppressed and pupils do not have an overview of the history of their surroundings.

The theoretical part focused on Santini's works is a summary of knowledge about Aichel's monuments in North Pilsen, specifically about the Plasky monastery, Mariánská Týnice, the Kladruby monastery, the chapel in Mladotice and two farmyards - Kalec and Hubenov. I tried to select the key points and write them in a kind of overview, which is not very demanding and could be used as a study material for primary school students who would be interested in learning more about Baroque Gothic, and at the same time this summary is sufficiently comprehensive and contained all the essential information about the five monuments I have chosen, monuments, Santini's life and Baroque Gothic.

In the practical part, I focused on the connection of regional history as a cross-sectional topic with the teaching of history. I created a proposal for a historical Olympiad, which can be used in practice and which does not stand on exactly the same foundations as the historical Olympiad organized by the National Institute for Further Education. I also created a methodological apparatus for the competition, which would certainly help any teacher who wanted to use this method with its implementation. At the same time, I connected regional history into the teaching of history not only by competition, but also by the need to visit the architectural gems offered by northern Pilsen. Pupils are the creators of their knowledge, as one of the conditions for participation in the Olympics is a visit to at least two of the five monuments. Thus, the students not only do not research in the presented study material, but they look at Santini's architecture with their own eyes and get acquainted with its characteristic features.

SEZNAM LITERATURY**Literatura**

BUKAČOVÁ, Irena a Jiří FÁK. *Mariánská Týnice: kostel Zvěstování Panny Marie s proboštvím: expozice Muzea a galerie severního Plzeňska*. V Mariánské Týnici: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2017. ISBN 978-80-87185-23-0.

BUKAČOVÁ, Irena a Mojmír HORYNA. *Hubenov: Hospodářský dvůr plaského kláštera*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2002.

BUKAČOVÁ, Irena a Mojmír HORYNA. *Kalec: Hospodářský dvůr bývalého plaského kláštera. Stavebně historický průzkum*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2004.

BUKAČOVÁ, Irena, Jiří FÁK a Karel FOUČEK. *Severní Plzeňsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1996. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-1-4.

BUKAČOVÁ, Irena, Veronika DUDKOVÁ, Jiří FÁK, Petr HUBKA, Bohumír JANSKÝ a Jiří KRŽIŽ. *Mladotice v proměnách staletí*. V Mladoticích: Obecní úřad, 2015. ISBN 978-80-260-9830-0.

BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: MH, 2012. ISBN 978-80-86720-61-6.

BUKAČOVÁ, Irena. *Kaple s hvězdou: kaple Jména Panny Marie v Mladoticích*. Mariánská Týnice: Nadační fond Mariánská Týnice, 2010. ISBN 978-80-87185-12-4.

BUKAČOVÁ, Irena. *Mariánská Týnice: historie poutního místa a muzea*. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2002. ISBN 80-903165-0-6.

BUKAČOVÁ, Irena. *Památky Plzeňského kraje: koncepce podpory státní památkové péče v Plzeňském kraji*. Plzeň: Plzeňský kraj, Odbor kultury památkové péče a cestovního ruchu, 2004. ISBN 80-239-3193-8.

ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7.

ČECHURA, Jiří. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. Ilustroval Václav BALÍK. Plzeň: GIS-Stylizace, 1995.

DEBICKI, Jacek. *Dějiny umění: malířství, sochařství, architektura*. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-076-0.

- DRHOVSKÝ, Karel. *Kladrubský klášter*. Vyd. 2. Plzeň: Fraus, 2002. Památky (Fraus). ISBN 80-7238-192-X.
- HÁJEK, Václav. *Architektura: klíč k architektonickým slohům*. Praha: Grada, 2000. Stavitel. ISBN 80-7169-722-2.
- HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás: přehled stavebních slohů*. 4., dopln. vyd. Praha: Panorama, 1981.
- HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3.
- HYNČÍK, Václav. *Baroko: Baroque = Barock*. Plzeň: Agentura David a Jakub, 2015. ISBN 978-80-260-9120-2.
- KOČKA, Václav. *Dějiny politického okresu kralovického*. 2. vyd. Rakovník: Agrosience ve spolupráci s Musejním spolkem královského města Rakovníka a okresu rakovnického a Muzeem T.G.M. Rakovník, 2010. ISBN 978-80-85081-32-9.
- KOTRBA, Viktor. *Česká barokní gotika: dílo Jana Santiniho-Aichla*. Praha: Academia, 1976.
- MATĚJČEK, Antonín. Dějepis umění: Umění Nového věku III. Praha: Jan Štenc, 1932.
- NOVÁČEK, Karel a Jan ADÁMEK. *Kladrubský klášter 1115-1421: osídlení, architektura, artefakty*. V Plzni: Fakulta filozofická Západočeské univerzity, 2010. ISBN 978-80-87271-18-6.
- NOVOTNÝ, Václav. *Začátky kláštera kladrubského a jeho nejstarší listiny*. V Praze, 1932.
- POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech*. Praha: Academia, 1982.
- PROFOUS, Antonín, Vladimír ŠMILAUER a Jan SVOBODA. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, pův. význam a změny*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1960.
- Putování za Santinim*. Praha: CzechTourism, 2012. ISBN 978-80-260-2978-6.
- ROŽMBERSKÝ, Petr. *Dvory plaských cisterciáků*. Plzeň: Petr Mikota, 1999. Zapomenuté hrady, tvrže a místa (Petr Mikota). ISBN 80-902692-1-4.
- RŮŽIČKA, Stanislav. *Jan Blažej Santini Aichel: stručný průvodce životem a dílem génia barokní gotiky*. Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2.

SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987.

STECKEROVÁ, Andrea a Štěpán VÁCHA, ed. *Vznešenost & zbožnost: barokní umění na Plzeňsku a v západních Čechách*. Lomnice nad Popelkou: Matěj Bárta, Studio JB, 2015. ISBN 978-80-86512-56-3.

VÝCHODSKÁ, Helena. *Didaktické hry ve vyučování dějepisu*. Plzeň: Pedagogické centrum Plzeň, 2003. ISBN 80-7020-121-5.

Diplomové práce

CINKANIČOVÁ, Petra. *Barokní gotika – multimediální výuková pomůcka*. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Vedoucí práce Vladimíra Zikmundová.

CSUKÁS, David. *Někdejší cisterciácké probošství v Mariánské Týnici a jeho kulturní vývoj od raného novověku po současnost*. Plzeň, 2019. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Vedoucí práce Hečková Petra.

Sborníky, periodika, časopisy

850 let plaského kláštera: (1145-1995): sborník příspěvků semináře "Vývoj a význam plaského kláštera pro české dějiny" pořádaného v Mariánské Týnici ve dnech 31.5.-2.6.1995. Mariánská Týnice: Muzeum a galerie severního Plzeňska, 1995.

HOUŠKOVÁ, Daniela. *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku: sborník vydaný k 850. výročí založení kláštera v Plasech*. Praha: Unicornis, 1994. ISBN 80-901587-1-4.

Proměny plaského kláštera (1145-2015): sborník příspěvků z konference konané ve dnech 8.-9. října 2015 v Plasích. V Mariánské Týnici: Muzeum a galerie severního Plzeňska, p.o. ve spolupráci s Národním technickým muzeem a Národním památkovým ústavem – Správou kláštera Plasy, 2015, 113–134. ISBN 978-80-87185-20-9.

Zaměření církevní architektury J.B. Santiniho: Anna Kryšková, Barbora Látalová, Jan Kraut, Martina Matušková, Michaela Kubinová, Vojtěch Kmošek: Kozojedy 2010: sborník. Brno: Vysoké učení technické v Brně, 2010. ISBN 978-80-214-4172-9.

Použité elektronické dokumenty

Barokní gotika [online]. [cit. 2021-6-20]. Dostupné z: http://www.satalka.cz/slohy/barok/Barokni_gotika.html

Dvůr Kalec, unikátní historická památka [online]. Praha: Farmy.cz, c2009-2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <http://www.kalec.cz/>

Historie obce Mladotice. *Oficiální stránky Obce Mladotice* [online]. Mladotice [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.mladotice.cz/obec-78/historie/>

Muzeum a galerie severního Plzeňska Mariánská Týnice [online]. Mariánský Týnec [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.marianskatynice.cz/>

NĚMEC, Václav. *Dějepis.com* [online]. c1997–2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/https://www.santini.cz/cz/>

Oficiální stránky Města Plasy [online]. Plasy [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.plasy.cz/>

Památkový katalog [online]. Praha: Porta, c2015-2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/>

Putování za Santinim [online]. Žďár nad Sázavou, c2011 – 2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.santini.cz/cz/>

Město Kladruby [online]. Kladruby, c2008 - 2021 [cit. 2021-6-15]. Dostupné z: <https://www.kladruby.cz/>

Kladruby: Oficiální prezentace kláštera [online]. Národní památkový ústav [cit. 2021-6-15]. Dostupné z: <https://www.klaster-kladruby.cz/cs>

Talentcentrum NPI ČR [online]. [cit. 2021-6-17]. Dostupné z: <https://www.talentovani.cz/>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek 1 - Jan Blažej Santini-Aichl	I
Obrázek 2 - francouzská lilie, znak cisterciáckého řádu	I
Obrázek 3 - čelní pohled na plaský klášter	II
Obrázek 4 - pohled na budovu konventu z východu, klášter Plasy	II
Obrázek 5 - barokní sýpka, Plasy	III
Obrázek 6 - šroubovitě schodiště.....	III
Obrázek 7 - pohled do kupole kaple sv. Bernarda, klášter Plasy	IV
Obrázek 8 - vstup do královské štoly, klášter Plasy	IV
Obrázek 9 - Mariánská Týnice, čelní pohled.....	V
Obrázek 10 - pohled na Mariánskou Týnici ze západu	V
Obrázek 11 - iluzivní oltář v kostele Zvěstování Panny Marie, Mariánská Týnice	VI
Obrázek 12 - pohled do kupole v kostele Zvěstování Panny Marie, Mariánská Týnice.....	VI
Obrázek 13 - kaple Jména Panny Marie, Mladotice.....	VII
Obrázek 14 - pohled do kupole kaple Jména Panny Marie, Mladotice	VII
Obrázek 15 - hospodářský dvůr Hubenov, čelní pohled	VIII
Obrázek 16 - hospodářský dvůr Hubenov, veduta	VIII
Obrázek 17- hospodářský dvůr Kalec, čelní pohled.....	IX
Obrázek 18 - hospodářský dvůr Kalec, pohled z ptačí perspektivy	IX
Obrázek 19 - kostel Nanebevzetí Panny Marie, svatého Wolfganga a svatého Benedikta, Kladruby	X
Obrázek 20 - západní průčelí kostela, Kladruby	X
Obrázek 21 - průhled hlavní lodí směrem ke vstupnímu portálu	XI
Obrázek 22 - pohled na klenbu kostela, Kladruby	XI
Obrázek 23 - klášter v Kladrubech, pohled z ptačí perspektivy	XII
Obrázek 24 - šesticípá hvězda, typický znak Santiniho architektury, Mariánská Týnice ..	XII

PŘÍLOHA Č. 1 – FOTOGALERIE

Obrázek 1 - Jan Blažej Santini-Aichl

Převzato: https://prazdnedomy.cz/upload/EstatesArchitects/1911/image-1911-1563199495_preview_cropped_300x300.jpg?v=1615058621

Obrázek 2 - francouzská lilie, znak cisterciáckého řádu

Červen 2021, vlastní fotografie

Obrázek 3 - čelní pohled na plaský klášter

Červen 2021, vlastní fotografie

Obrázek 4 - pohled na budovu konventu z východu, klášter Plasy

Červen 2021, vlastní fotografie

Obrázek 5 - barokní sýpka, Plasy

Červen 2021, vlastní fotografie

Obrázek 6 - šroubovitě schodiště

Převzato: <https://www.santini.cz/images/gcgallery/10/thumbs/768x1024x87/642.jpg>

Obrázek 7 - pohled do kupole kaple sv. Bernarda, klášter Plasy

Převzato: SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 55.

Obrázek 8 - vstup do královské štolý, klášter Plasy

Převzato: https://www.klaster-plasy.cz/pamatky/plasy/prohlidkove-okruhy/voda/voda_01.jpg

Obrázek 9 - Mariánská Týnice, čelní pohled
Únor 2021, vlastní fotografie

Obrázek 10 - pohled na Mariánskou Týnici ze západu
Červen 2021, vlastní fotografie

Obrázek 11 - iluzivní oltář v kostele Zvěstování Panny Marie, Mariánská Týnice

Srpen 2019, vlastní fotografie

Obrázek 12 - pohled do kupole v kostele Zvěstování Panny Marie, Mariánská Týnice

Převzato: https://www.marianskatynice.cz/evt_image.php?img=714

Obrázek 13 - kaple Jména Panny Marie, Mladotice

Červen 2021, vlastní fotografie

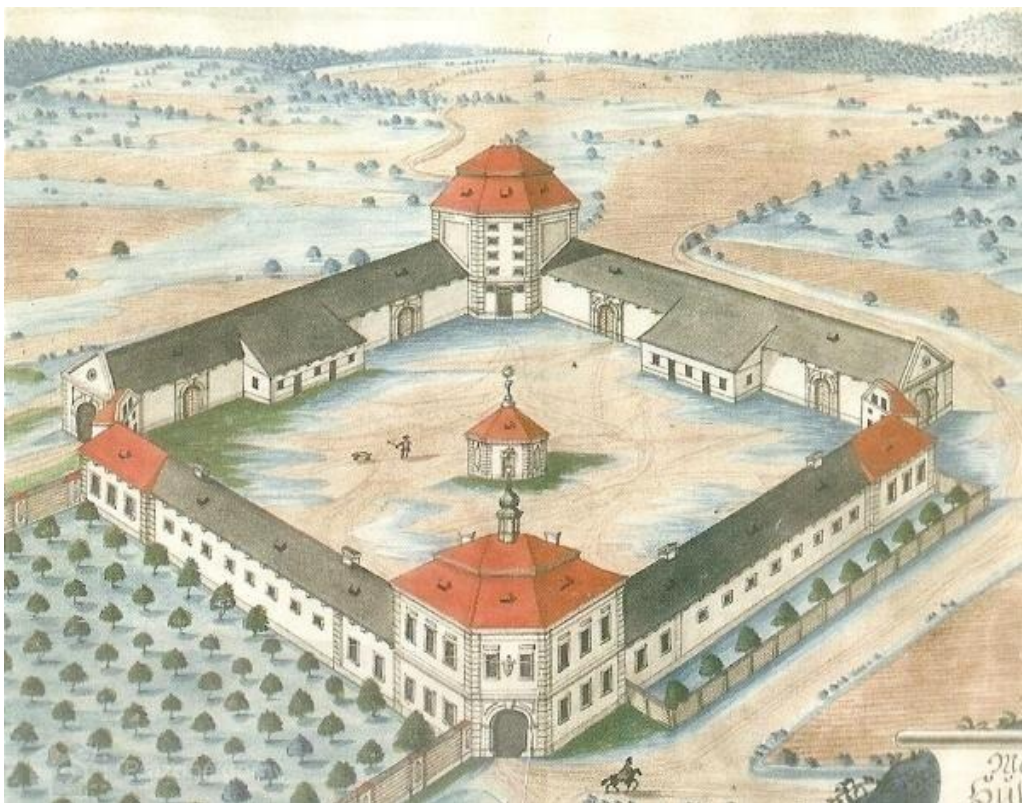
Obrázek 14 - pohled do kupole kaple Jména Panny Marie, Mladotice

Převzato: SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s. 64.

Obrázek 15 - hospodářský dvůr Hubenov, čelní pohled

Převzato: <https://www.kudyznudy.cz/files/b9/b9387f6f-58bc-430c-9b49-ca9cd5f26434.jpg?v=20200830082549>

Obrázek 16 - hospodářský dvůr Hubenov, veduta

Převzato: <https://prazdnedomy.cz/domy/objekty/detail/2919-dvur-hubenov>

Obrázek 17- hospodářský dvůr Kalec, čelní pohled

Červen 2021, vlastní fotografie

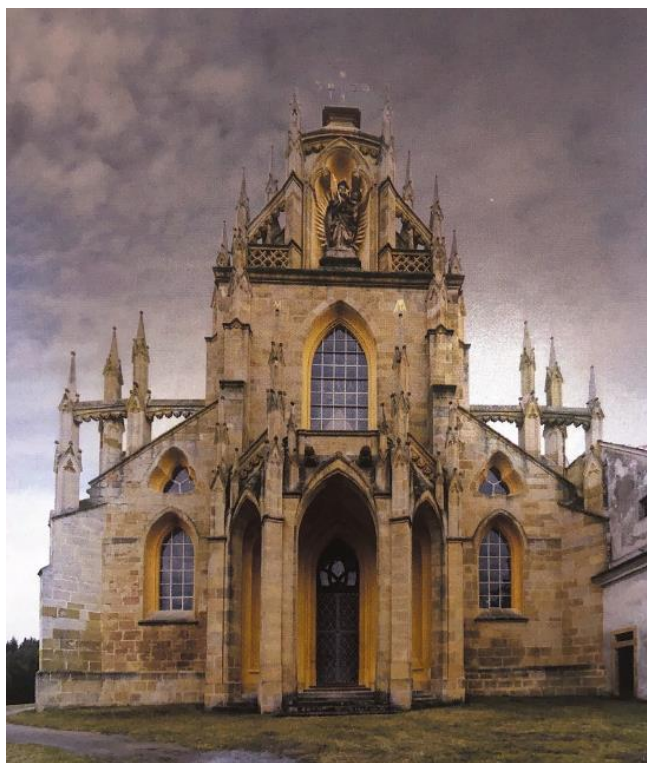

Obrázek 18 - hospodářský dvůr Kalec, pohled z ptačí perspektivy

Převzato: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9b/Kalec%2C_okres_Plze%C5%88-sever%2C_aerial_photography5b.jpg

Obrázek 19 - kostel Nanebevzetí Panny Marie, svatého Wolfganga a svatého Benedikta, Kladruby
Převzato: SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha:
Vyšehrad, 1987, s.71.

Obrázek 20 - západní průčelí kostela, Kladruby
Převzato: SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha:
Vyšehrad, 1987, s.15.

Obrázek 21 - průhled hlavní lodi směrem ke vstupnímu portálu

Převzato: SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s.70.

Obrázek 22 - pohled na klenbu kostela, Kladruby

Převzato: SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*. Ilustroval Jiří PLOYHAR. Praha: Vyšehrad, 1987, s.76.

Obrázek 23 - klášter v Kladrubech, pohled z ptačí perspektivy

Převzato: <https://www.kudyznudy.cz/files/d4/d492100d-3963-4455-ab4d-32353cbb8a17.jpg?v=20210512182753>

Obrázek 24 - šestícípá hvězda, typický znak Santiniho architektury, Mariánská Týnice

Červen, 2021, vlastní fotografie

PŘÍLOHA Č. 2 – VZOR DĚJEPISNÉ OLYMPIÁDY

Jméno:

Počet získaných bodů:

/48

Třída:

Dějepisná olympiáda

1. ročník – 2020/2021

Zadání školního kola

Tematické zaměření ročníku: Barokní skvosty severního Plzeňska – dílo Jana Blažeje Santiniho Aichla

Úkol č. 1

Santini – Setkání s génielem.

Doplňte informace o Santinim do textu.

7 bodů

Mé jméno je Jan Blažej Santini Aichl a patřím k předním architektům 1..... století. Tvořil jsem v originálním architektonickém slohu, zvaném b..... g..... Mojí životní cestu ovlivnila vrozená vada, narodil jsem se částečně o..... Nemohl jsem se tak stát k..... jako můj otec, tak jsem se vydal uměleckou cestou. Mými velkými vzory byli J..... B..... M....., francouzský architekt a italský architekt F..... B....., s jehož dílem jsem se seznámil při své cestě do Itálie. Jeho život předčasně skončil roku ..... ve 47 letech.

Úkol č. 2

10 bodů

Santini – první zadavatelé jeho staveb.

Rozhodni, zda jsou následující tvrzení o barokní gotice pravdivé, dle svých voleb získáš písmena, která vytvoří tajenku. V tajence odhalíš příjmení jednoho z prvních zadavatelů Santiniho staveb.

		ANO	NE
1	Barokní gotika je spojením barokní architektury s gotickým estetickým ideálem.	L	P
2	V duchu barokní gotiky tvořil například František Maxmilián Kaňka.	O	A
3	Vznik barokní gotiky datujeme do 13. století.	M	CH
4	Barokní gotika byla tzv. historizujícím slohem.	N	Z
5	Zadavateli staveb v duchu barokní gotiky byly především šlechtické rody.	I	E
6	Hlavním znakem barokní gotiky jsou arkády a antické sloupořadí.	T	R

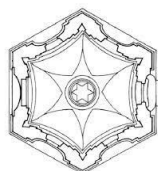
Prvním zadavatel Santiniho stavby byl Wolfgang _ _ _ _ _ , opat cisterciáckého kláštera na Zbraslavi.

Oprav chybná tvrzení:

- _____
- _____
- _____

Úkol č. 3

4 body

Santini – magie čísel v architektuře.

Odpověz na otázky v tabulce.

1) Jaký význam má v symbolice Santiniho staveb číslo 6?	2) Jak se do Santini díla promítá matematika a geometrie?
3) Která Santiniho památka je postavená na půdorysu šesticípé hvězdy?	4) Kde dále se v dějinách setkáváme se symbolikou čísla 6?

Úkol č. 3**Santini – typické znaky jeho architektury**

12 bodů

Vyber prvky Santiniho architektury, podle kterých jeho tvorbu zaručeně poznáme.

trojúhelníkové štíty – lomený oblouk – arkády – symetrie – štuková výzdoba – motiv hvězdy – rostlinné motivy – hra se světlem – centrální stavby – půdorys ve tvaru několikamenných úhelníků – sgrafita – zdůraznění akustiky – šroubovitá schodiště – střílny – ústupkový portál – sdružená okna – kruhový půdorys – sakrální symbolika – asymetrie – přírodní symbolika – inspirace v antice – šerosvit

Znaky staveb Jana Blažeje Santiniho Aichla	Znaky jiných slohů

Úkol č. 4

15 bodů

Santini – jeho památky

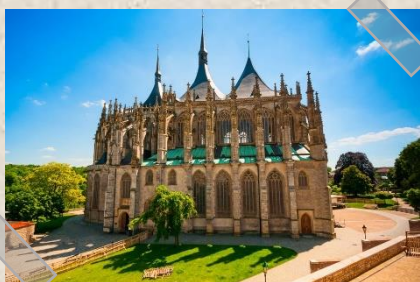
V turistickém albu na dvou straně o Santinim jsou nalepeny chybné fotografie. Vyškrtni fotografie těch památek, které nepatří k architektově tvorbě. K Santiniho stavbám doplň název.

Putování za Santinim

1

Putování za Santinim

Úkol č. 5
Santini – moje návštěva

14 bodů

Zvol si jednu z památek, které jsi navštívil, vyznač její polohu na mapě České republiky a napiš o ní alespoň 5 informací, které sis zapamatoval z její návštěvy. Za každou informaci navíc získáš bounosvý bod.

Navštívil jsem _____.

PŘÍLOHA Č. 3 – SEZNAM PAMÁTEK JANA BLAŽEJE SANTINIHO AICHLA

1. Deštné v Orlických horách, Kostel svaté Máří Magdaleny
2. Horní Bobrová, část obce Bobrová, kostel sv. Petra a Pavla
3. Horušice, bývalá rezidence sedleckého kláštera cisterciáků
4. Hořiněves, zámek
5. Hubenov, hospodářský dvůr s opatským zámečkem
6. Humpolec, farní kostel sv. Mikuláše
7. Hradec Králové, biskupská rezidence v Hradci Králové, kaple sv. Klimenta
8. Chlumeck nad Cidlinou, zámecká kaple Zvěstování P. Marie, zámek Karlova Koruna
9. Chotouň, Kostel svatého Prokopa
10. Chrast u Chrudimi, kostel Nejsvětější Trojice, kostel sv. Martina
11. Kalec, hospodářský dvůr s opatským zámečkem
12. Kladruby u Stříbra, klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie, svatého Wolfganga a svatého Benedikta
13. Kozojedy, kostel sv. Mikuláše
14. Křtiny (okres Blansko) poutní Chrám Jména Panny Marie
15. Lázně Bělohrad, zámek
16. Mariánská Týnice, proboštsví s poutním kostelem Zvěstování Panny Marie
17. Mladé Bříště, kostel sv. Jana Křtitele
18. Mladotice, Kaple Jména Panny Marie
19. Nadryby, kaple
20. Nebřeziny, rezidence kláštera v Plasech, Kondelův dům
21. Obyčtov, kostel Navštívení Panny Marie na půdorysu želvy
22. Ostrov nad Oslavou, panská hospoda na půdorysu ve tvaru W a hospodářský dvůr
23. Ostrov u Stříbra (okres Tachov), kaple sv. Václava a sv. Vojtěcha
24. Panenské Břežany, kaple sv. Anny

25. Plasy, konvent cisterciáckého kláštera, projekt klášterního kostela, konventu a urbanistického režimu celého areálu kláštera
26. Pohled, probošství kláštera cisterciáček
27. Bílá Hora (Praha), poutní areál P.Marie Vítězné
28. Praha-Hradčany, Pražský hrad, Kapitulní děkanství, katedrála sv. Víta
29. Praha-Malá Strana, Colloredovský (Schönbornský) palác
30. Praha-Malá Strana, Nerudova, Kolovratský (Thunovský) palác
31. Praha-Malá Strana, kostel P.Marie Božské Prozřetelnosti
32. Praha-Malá Strana, Morzinský palác
33. Praha-Malá Strana, Valkounský dům
34. Praha-Nové Město, Karlov, tzv. Svaté schody u Kostela Panny Marie a svatého Karla Velikého při klášteře augustiniánů
35. Rajhrad, kostel Povýšení sv. Kříže, proboštský kostel sv. Petra a Pavla
36. Rychnov nad Kněžnou, kostel Nejsvětější Trojice, zámecká jízdárna, zámek
37. Sedlec u Kutné Hory, hřbitovní kostel Všech svatých, klášterní Kostel Nanebevzetí Panny Marie a svatého Jana Křtitele
38. Skapce, bývalá rezidence kladrubských opatů
39. Slapy, kostel sv. Petra a Pavla
40. Všehrady, kostel sv. Prokopa
41. Vyklantice, kostel sv. Jana Nepomuckého
42. Zbraslav, konvent cisterciáckého kláštera
43. Zvole, kostel sv. Václava
44. Žďár nad Sázavou, dolní hřbitov, hospodářský dvůr, hřbitovní kostel Nejsvětější Trojice, konírny bývalé šlechtické akademie, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, zámek, úpravy klášterního kostela baziliky Nanebevzetí Panny Marie a svatého Mikuláše, studniční stavení konventu
45. Želiv, oprava a dostavba klášterního kostela Narození Panny Marie, oprava hřbitovního kostela sv. Petra a Pavla